

Literatūra

RAŠTIJA
MENAS
MOKSLAS

NR. 277

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XI METAI

P. ABELKIS

Ištrauka iš romano "Atlaidų pavėsy"

Tuo pat laiku sūnus dar prieš votyvą prie šventoriaus vartų susitiko sužadėtinę.

Mergina buvo ganėtinai graži, lieknutė; balselis malonus, ir iš visos laikysenos matyti, kad savo vertę supranta.

Pradžioje vaikščiojo miestelio gatvėmis kalbėdamiesi apie visokius pašalinius dalykus, nė katras nedrįsdami prisiminti, koku reikalu susiėjo. Abiem buvo nedrąsu pradėti. Ji visai neprisiminė, o jo kuklumas neleido klausti. Kai jau visa buvo iškalbėta, bijodamas pritrūkti kalbos, kad neužstotų neišvengiama tylą, kuri tokiems baisesnė už patį barnį, vaikiną nedrąsiai paklausė:

— Ar tiesa, kad jūs norėjote šiandie su manim pasikalbėti?

Ši, lyg netikėtai klausimo užklupta, valandėlę tylėjo, o gal tik apsimetė kukli, paskui lėtu balsu ėmė aiškinti:

— Aš girdėjau, kad jūs ne bajoras...

— Teisingai jums buvo pranešta: aš muziko vaikas, o mano seneliai dar lažą ėjo dvarui.

— Tamstos tėvelis mokytas žmogus, mes manėme...

— Bet vis tiek muzikas.

— Toksai didelis ūkis.

— Ar muzikas negali tokio turėti?

— Kodėl ne...

Tie visi klausimai vaikinui draskė širdį: jautėsi pažeminamas. Ir jis greit paklausė ją:

— Jei tai trukdo mudviem tuoktis...

— Oi, ne, — ši greit atsakė. — Tamsta gali pakeisti pavardę, kad ir į Bublevičius. Tai nėra sunku, kai tėvukas mokytas...

— Hmm...

— Paš mus tokių yra daug. Pernai Jasmontalė taip pat savo sužadėtinį perdirbo iš Žiliaus į Žilevičių.

— Man tai būtų labai sunku...

— Kodėl? Tik kleboną paprašyk, o jis, darant sutuoktusių raštus, padarys, kaip gražiau.

— Jei nepasisiektų, kaip tada?

— Hm...

— Ar vis tiek tekėtumei už manęs?

— Kad pas mus okolicija, visi su tokiais pavardėmis... Vėliau iš manęs juoktusi, pravardžiuotų...

— Pasakykite tiesiai, — spyrė jaunikaitis, vis žiūrėdamas į gražų mergaitės veidą.

— Pagaliau tai ne tiek svarbu, — pasakė norėdama išsisukti nuo aiškaus atsakymo. — Aš turiu bėgti pas tetą, jau bus belaukianti. Po sumos susitiksime prie šventoriaus vartų.

Ji nuėjo. Jaunikaitis palydėjo ją akimis.

— Šelmė, graži, — pasakė patsai sau, ir jo kakta dar labiau susiraukė.

Bažnyčioje tik prasidėjo votyva; ją laikė vikaras. Klebonas bus namie — sumetė mintyse vaikiną ir pasuko klebonijon.

Per pamokslą jaunoji žvalgėsi bažnyčioje sužadėtinio, bet niekur jo nematė. Mergaitė dar labiau nustebo, kai ilgame užsakų sąraše, kur paskutinį sykį turėjo paskelbti ją, net nepaminėjo jos pavardės.

Tuo pat metu jaunas Bublė, puskelėje, Barstyčių parapijos bažnyčioje, išklau-

ZIGMANTAS LIUKSEMBURGIETIS, šventosios Romos imperijos imperatorius (1410—1437 m.)
(Iš Dr. V. Sruogienės parašytos Lietuvos istorijos, kurią leidžia Tėvynės Mylėtojų Draugija).

sęs sumos, sėdo ant juodbėrio ir greitai ristele pasuko iš miestelio Žemaičių Kalvarijos vieškeliu.

Kokios jo galvoje pynėsi mintys — sunku jam pačiam būtų apibūdinti. Ar jam buvo ko gaila? Ne. Mergaitė buvo graži, nesibiaurėjo, patiko, kaip ir gražus daiktas, drabužis, ir daugiau nieko. Bet klebono jam pasakytieji žodžiai visą laiką skambėjo ausyse, meiliai kuteno jausmus:

— Esi vyras, dar žemaitis, ne koksai iš-visa atėjūnas ar čigonas, kuris net tikėjimą keičia pagal dienos reikalą. "Muzikas" — mes, lietuviai, net tokio žodžio, kaip bajoras, neturime: tai vis atėjūnų, pavergėjų. Lietuvis valstietis ant savo nugaros išnešė visa tai, ką mes dar lietuviškumu vadiname, ir tuo galime didžiuotis. Jie pakėlė baisų žmogaus paniekinimą — baudžiavą, jie kovoja dėl savo gimtojo žodžio, spausdinto įprastomis raidėmis, ir žūsta už tai, už teisę poterius kalbėti savo tėvų gimtąja kalba. Juk tai daro tik jie, valstiečiai, koks ir tu esi. Pažvelk į apylinkės dvarų savininkus, kurie daugiausia šio krašto gėrybėmis naudojasi. Ar jie yra Lietuvos sūnūs? Nuo Čičinskio laikų jie išmainė savo tėvynę į svetimtautę moterį, net tėvų kalbos išsižadėjo! Apsigalvok. Moteris kartais visų blogybių priežastis. Menkavertis tas vyras, kuris nepajėgia dėl moters savarankišku būti.

Žirgas trepnojo risčia. Iš po jo kojų į visas puses drabstėsi sniegas. Saulės spinduliai, kaip ir vakar, žviguliavo sniegu apdengtų laukų plotuose.

Jaunikaitis niekuo nesidomėjo: buvo paskendęs klebono pasakytų minčių gilumoje.

Pro jį prabėgdavo vienur kitur miškai miškėliai, užpakaly likdavo kalnai kalneliai, o jis vis galvojo. Niekas nebuvo jo dar taip paveikęs, kaip šie klebono žodžiai.

Arklis pasuko iš vieškelio, vaikiną pakėlė žvilgsnį. Per Beržų kalną, užstojusį akiraty veik visą miestelį, matyti vos išsikišę Žemaičių Kalvarijos bažnyčios bokštų viršūnių kryžiai.

Kai vaikiną įėjo seklyčion, tėvas nustebes sutiko klausimu:

— Ar tu iš Kalvarijos grįžti?

— Ne, iš Ylakių.

— Neseniai tik didžiuoju varpų skambino po mišparą.

— Sukdamas iš vieškelio, girdėjau.

— Kas ten nauja, ką sakė jaunoji?

— Kad pavardė muzikiška, turėčiau keisti į bajorišką.

Tėvas atsidėjęs pažiūrėjo į sūnų, bet iš veido nebuvo galima spėti, kurią pusę jis laiko.

— Na, o tu?

— Nutraukiau užsakus, ir viskas.

Užstojo tylą. Tėvas barbeno pirštais į stalą, kol pagaliau iškošė pro dantis:

— Gaila, geras ūkis, jokių atmokesčių, tik vienas tėvas karšinti. Gaila.

— Ūkių daug yra pasauly, — pasakė sūnus.

— Neplepėk niekų! Jų yra, bet ir saviškai juose sėdi. Tik mirtis palieka kitam gerą ūkį. O žemė, žemė: veik visa ariama, juodžemis, ne kokios pelkės! O ką mergina?

— Aš jos nebesusitikau.

— Nebiauri, patiko, tai ir gėdinaisi.

— Merginų pilnas pasaulis.

— Merginų — taip. Pasiėmęs galėsi eiti į Gegrėnus pas vokietaipalaikį kumečiauti.

— Plinkšėse, sako, kalvio reikia, ten geriau paėdęs būsiu, — atsakė sūnus, pajutęs tėvo paniekos žodžius, lyg priekaištą.

— Juk ir tén žmonės dirba, ne gyvuliai.

— Ar ne per daug putiesi, net žilo plauko nebegeerbi? — su aiškiu priekaištu pasakė tėvas.

Šie žodžiai vaikinui nuėjo iki pat širdies, ir jis norėjo tėvą atsiprašyti. Bet seklyčion sugarmėjo visas būrys namiškių, grįžusių iš bažnyčios.

Tėvas kryptelėjo galva sūnui, duodamas suprasti, kad eitų su juo, ir abu suėjo galutinai alkierium.

— Tu per daug prasidėjai su tom prūsiškom knygom, — visai kitu reikalu ėmė kalbėti tėvas, kai uždarė duris. — Šiandie buvo Armalis, klausė, kur esi. Per dažnai ėmė lankyti mus. Tur būt, įtaria tave. Saugokis jo: visai parsidavęs ruskiams. Turite knygų ar plakatų?

— Ne, bet žada netrukus atnešti.

— Gal jau nuodžia?

— Vargiai.

— Saugokitės.

— Išpėsiu Emiliją, Adomą.

— Svarbiausia, Rėpšaites.

— Jos visados budi, kai Jušką ištrėmė.

— Armalis pasakojo šiandie, kad Juška buvęs parvykęs iš Rygos, bet kol Dabravalskis Skambalinis pranešęs stražninkui, tas dingęs, lyg į žemę susmegęs.

— Bus ko nors paryžęs.

— Bet Armalio tauškalais taip pat neverta tikėti: meluoja, kaip kiekvienas žandarų šnipas. Gal norėjo šitaip iškvosti mane ar pasigerinti: žino, kad asesorius lankosi pas mane kaip draugas.

Sūnui atrodė tėvas visai užmiršo jo nepasisekusias piršlybas. Jis norėjo visai išdildyti jas tėvo atminty, ypač paskutinius jųdviejų pasikeistus sakinius. Todėl priėjo prie tėvo, paėmė jo ranką, pabučiavo, ir tarė:

— Dovanok, tėve, kad aš šiandie taip pasielgiau. Kitaip negalėjau, klebonas taip pat nenupeiks mano elgesio.

Tėvo kakta susiraukė, veidas pasidarė, (Tąsa 2-me psl.)

EUGENIJUS ONEGINAS

(Atkelta iš 2-ro psl.)

III

Bergždžias gal pastangas darau,
Gal tie vaizdai jums kiek nuobodūs?..
Gamtoje grožio nors aruodas,
Kaip nevisi, aš jį matau.
O, spėju, jums daugiau patiko
Eilėraščiai poeto kito,
Paženklinto dievų malonės*
Juk ne žiema jame — svajonės!
Nuo sniego jo jums daros šalta,
O akyse lig skausmo balta,
Juos' žavi meilės rugiapūtė
Per slaptą iškilą rogutės'.
"Jaunosios Suomės" ministrelė**),
Ir tau aš atiduodu strėlę.

IV

Jos būta rusės. Begaliniai
Tatjana mėgo šaltą žiemą
(Kodėl, neįturi ji pati).
Pūkotą šerkšną rytą šėmą
Ir šalčio rūką vakarinį,
Ir sniegą saulės spindulį,
Jo nudažytą ružavai...
Gyvi dar papročiai tenai:
An, vakarop visi tarnai,
Susėdę troboje darniai,
Jau buria, išperša seselėm
Kariūš, žygius, na, ir vesele.

V

Tikėjo Tanė dar akelai
Senaisiais liaudies padavimais,
Sapnais ir kortomis būrimais.
Mėnulio tiki dar ženklais.
Keistai, ji buvo prietaringa.
Visi daiktai kažką slaptingo
Turėję jai. O aplinkoj
Ji pranašystės ieško tuoj.
Katė štai ant orkaitės prausias
Ir murkia, tarsi virdulys.
O jautė ji — tikrų tikriausiai
Keliauja jau svečių būrys.
Tai vėl nepaprasto tikėjos,
Mėnuliui jauniui patekėjus.

VI

Tatjana balo ir drebėjo,
Kai, perskrodžius mįslingą dangų,
Žvaigždė paklydus' kažkur geso.
Su plakančia širdim skubėjo,
Kol dar žvaigždė nevirto rasom,
Troškimą sumanyti brangų.
Kiek buvo sielvarto ir baimės,
Laukimo bręstančios nelaimės
Jai grįžtant vienišai namolei,
Pamačius juodąjį vienuolį
Ar kiškį perbėgusį taką
Staiga iš krūmų... Ak, patrako!
O, ne prieš gerą buvę tai.
Ir blaškės kvaitulį jinai.

VII

Ir kas? Nors skausmas širdį vėrė,
Jame žavaus ji moka rast.
Tokiais gamta juk mus sutvėrė:
Kraštutinumus mėgstam mes.
Štai šventės. Skamba džiaugsmo šūkliai
Ir kas tik gyvas burti puola.
Jaunimo apynys padūkės,
Kopias akelai į stacią uolą,
Pėda dar... Ir nutvers likimą.
Neatsilieka ir senimas,
Sukrovęs kaulus jau ant laužo,
Tik nematęs — mirtis jau šliaužia.
Visas kartas viltis kutena,
Visus apgauna — jauną, seną.

VIII

Šią dieną Tanė nebeliūdi,
Ir ji tirpyti vašką leidžias.
Žiūrėk, lyg rožė, vaškas skleidžias,
Jame stebuklas, aišku, glūdi.
Iš dubenio vandens prisemto
Ji gauda žiedus iš eilės.
Ištraukė vieną — kas nūn lemta,
Daina kai skamba iš šalies:
"Ten praščiokėliai, oi, turtingi
Sidabrą spatais semt netingi;

*) Viazemskis.

***) Baratskiskis.

Ir kam dainuojam, pagarbus
Ir sotus bus". Bet vien vargus
Ir mirtį posmas šis užtraukia.
Verčiau pradėt "Katytę"*) jaukia.

IX

Šalta naktis. Žvaigždžių kaimenė
Erdvėje ganos be piemens.
Seku, išeina kieman Tanė,
Rūbelis plonas ant liemens.
Parymo. Suka į mėnulį
Štai veidrodi. Stebuklą tiki.
Deja, vien stiklo šukėj guli
Lėkštės jo sidabrinė plikė.
Ne šaltis — žingsniai griebia ausį.
Tatjana vejasi šešėlį
Ir klausia jį balsu lipšniausiu:
"O, tarki vardą, balandėli".
Jis spokso, skamba balsas plonas —
"Jei įdomu tau, Agafonas*)".

X

Kaip niania mokė, greit Tatjana
Prieš bursiant naktį pirtyje
Paruošti valgi dviem įsakė.
Bet purto baimė plačiaakė.
Ir aš prisimenu Svetlaną,
Degu kartu, lyg ugnyje.
Su baime neiši burt talkon.
Tatjana grįžta gult trobon.
Nusimeta šilkinę juostą,
Marškas ir glaudžia karštą skruostą
Prie pagalvės... Virš skraido Lėlis,
Po pūkais šildos veidrodėlis.
Nutilo viskas. Tanė miega.
Pajusti laikas burtų jėgą.

XI

Ir keistą sapną Tanė mato.
Sapnuojas jai, tarytum ji
Kažin kodėl per sniego vatą
Laukais žingsniuoją nedrąsi.
Gan netikėta štai kliūtis —
Upokšnis juodas ir gilus,
Apsiputojęs, neramus.
Ir kaip reikės jai peršokt drįst.
Atstoja lieptą, — žvalgos ji, —
Lenčiukės plonos, slidžios dvi.
Ir būk gudrus, bandyk, pralįski
Ir katilan šin neįkriski.
Ir susimąscius styro ji,
Rankas nuleidus nevilty.

XII

Upokšnis apmaudą jos kelia.
Kaip būna skiriantis ant kelio.
Nejau nėra jau išeities?...
Ir kas gi ranką jai išties?...
Štai sniego kupeta sujudo,
Ir pasipurčius prasigrūdo
Gauruota ir baisi meška.
Suriko Tanė vos gyva.
Bet jos nepuola pabaisa,
Ir kiša leteną — eikš čia!
Ji dreba, remias, balansuoja
Ir, an, kitam krante jau koja.
"Na, Dievui dėkui" — Tanė tarė.
Žiū, geradarė atsivarė.

XIII

Ir prasidėjo jų rungtynės
Lig kaklo sniego patalinės'.
O nepasukti jai galvos —
Lekajus šniokščia iš paskos.
Jie kapstos jau prie miško sienos
Šviesoj šaipingo mėnesienos.
Nakties, lyg pasakos, vaizdai.
Ne laikas jais grožėtis jai.
Nemato ji pušų žvakidžių
Prieš drebulės, klevus išdidžių,
Šešėlių mėlynų langų.
Tyla po nuometu baltu.
Nėra kelių, kelelių šičia.
Gamta, lyg nuotaka bažnyčioj.

XIV

Ji jau miške; čia pat lokys,
Už nugaros mauroja jis.
Sunku uždusų net paeiti.
Ir šakos rengiasi pribaugti:

*) Daina, pranašaujanti vedybas.

*) Tuo būdu sužinodavę sužadėtinio vardą.

Tai griebia auką už plaukų,
Tai rauna kekes nuo ausų.
Ir burną perdziūvus' suvilgyk".
Vienos kurpaitės jau nėra,
Nušmunka duknosė skara.
Sustot pakelti vargšė bijo,
Visai baidyklė pasivijo.
Net rūbą gėdinos pakelti,
Švininės kojos baigia šalti.
Jėgų nėra; ji tuoj pražus,
Ją sudraskys žvėris nuožmus.

XV

Sniegan sukniubo; ją lokys
Lyg plunksną kelia ir žygiuoja.
Nualpus Tanė, lyg baslys,
Nerodo jausmo, nealsuoja.
Pabraidę šunkeliais tankmėje,
Štai skurdžią lūšną jie priėję:
Sniege paskendus lig staktos.
Ji kelia ranką prie kaktos.
Lange vilkolakio švieselė,
Kažkas viduj ten triukšmą kelia.
Lokys ant slenksčio mūs' Tatjaną
Paguldęs taria: "Čia gyvena,
An, mano kūmas, pasišildyk

XVI

Kiek atsigavus dairoso ji.
Jau lokio nėra; ji prieangy,
Už durų giesmės ir stiklinės,
Lyg būta ten šaunios budynės.
Kodėl per raktą skylę jai
Neįsitikint, kas tenai.
Baisu! Ji mato užu stalo.
Baidyklių rėkiantį kahalą:
Viens gaidžio galvą beturįs,
Greta šunsnukis besėdįs.
Va, ragana su ožkos barzda,
Liemuo be kojų kažkuo brazda,
Neužauga su uodegyte,
Pusiau lyg gandraus, lyg katytė.

XVII

Ir vis keisčiau nei ligi šiolei.
Antai, vėžys ant voro raitas,
Ant kaklo žąsino kaukolė
Su kepure raudona raitos.
Malūnas švaistos palei sieną,
Sparnais kliudydamas kiekvieną.
Ir viskas spiegia, loja, bliaina.
Žmonių ir gyvulių balsai.
Na, pragare jauties visai,
Stebėtis Tanė nesiliauna.
Bet kas ją prakaitu išpylė!
Pamato tą, kurs ją apvyllė —
Oneginą. Nekliedi — jis
Vis dirstelia į jos duris.

XVIII

Įsako jis — jo klauso tuoj.
Kai ima gert — puotą troboj.
Kai juokias — seka jį visi;
Susiraukia — tyla šiurpi.
Jam viešpačiu ten tenka būti.
Ir Tanei darosi lengviau.
Jau spaudžia rankeną drąsiau
Ir praveria duris truputį.
Pakilęs skersvėjis staiga
Gesina žiburius keistus.
Vaiduoklių, išperų gauja
Sumišo, tiesia link kaklus.
Oneginas taip pat pašoko
Apkult akiplėšą gerokai.

(Bus daugiau)

PETRAS ŠIRVOKAS

Nauja Juozo švaisto knyga

230 psl. įdomiausių lietuviškų nuotykių.

Kaina \$2.00. Kreiptis į

NAUJIENAS, 1739 S. Halsted St.
CHICAGO 8, ILLINOIS

3 — NAUJIENOS — CHICAGO 8, ILLINOIS
1955 M. GEGUŽES 21 D., ŠESTADIENIS

SOCIALDEMOKRATŲ KOVOS DĖL STEIGIAMOJO SEIMO

1905 metų Lietuvos socialdemokratų politiški reikalavimai. — Kaip jie buvo brandinami. — Pagrindinis rūpestis. — Kodėl reikalauja Lietuvos nepriklausomybės. — Partijos šūkis — Lietuvos steigiamasis Seimas Vilniuje. — O kaip buvo pas kaimynus?

1.

Šiais metais mūsų išeivijoje plačiai minimas Lietuvos Steigiamasis Seimas, Amerikos Balsas ir Lietuva, o taip pat Vliko Informacijos Tarnybos rūpesčiu Romos, Muencheno ir Madrido didžiosios radijo stotys lietuvių kalba priminė Lietuvos gyventojams Steigiamojo Seimo nuveiktus darbus.

Visi tie paminėjimai sukosi tik apie patį Steigiamąjį Seimą ir nuveiktus jo darbus. Mažiausiai arba nieko nebuvo paminėta, kokių kovų iš senesnių laikų dėl jo būta, o kas tas kovas skelbė ir kas dėl Lietuvos Steigiamojo Seimo Vilniuje daugiausia susirūpinęs buvo.

Trumpai, suglaustai pakalbėsime apie tai, kaip Lietuvos Steigiamojo Seimo Vilniuje klausimas atrodė prieš 50—60 metų.

O taip! Lietuvos Steigiamojo Seimo Vilniuje klausimas gimė ne 1917 metų buvusiame Petrapilio lietuvių išeivių seime; ne kurioje nors Lietuvos klebonijoje; ne Vilniaus didžiajame seime ir pagaliau net ne vasario 16 dienos akte. Jis gimė prieš 60 metų Vilniaus lietuvių inteligentų ir Vilniaus kurpių ir panašaus amato darbininkų tarpe. O jo reikšmę paryškino, įprasmino 1905 metų Lietuvą užgriuvę dieji įvykiai — Lietuvos žmonių sukilimas prieš rusų caratą — despotiją.

Niekas negalės nuginčyti, kad 1905 metų įvykiuose Lietuvoje socialdemokratų partija buvo vienintelė politinės minties srovė, kurios nariai ir jos šalininkai žinojo, ko siekia, ko reikalauja ir dėl ko kovoja. 1905 metų balandžio mėnesio socialdemokratų leidžiamas užsieny "Darbininkų Balsas" išanginiame straipsny rašė, kad paprastai kovų metu ne visi jų dalyviai aiškiai nusimano, ko reikalaujama, kuriais tikslais kovos vedamos. Iš čia seka socialdemokratų siekiamų tikslų ryškėjimai, aiškinimai. O 1905 metų Lietuvos socialdemokratų kovų pagrindiniu šūkiu buvo: Nepriklausoma Lietuva su savo Steigiamu Seimu Vilniuje. Tas šūkis skelbiamas dar 1892 metais Vilniaus darbininkų tarpe, kai tada jau mezgėsi būsimo lietuvių socialdemokratų partijos pirmieji branduoliai. Ir kai 1896 metais pirmą kartą suvažiavo Lietuvos socialdemokratų savo partijai sudėti pagrindus, veikimo gaires nustatyti, jos darbų programos punktuose užima pirmą ir garbingą vietą Lietuvos nepriklausomybės klausimas ir kartu Steigiamojo seimo Vilniuje būtinas reikalas. Ir tada Lietuvos socialdemokratų veikimas susimetęs į partiją viešai išėina su reikalavimu Lietuvai Steigiamojo Seimo Vilniuje. Visi slaptai Lietu-

voje leidžiami socialdemokratų atsišaukimai buvo baigiami šūkiu: Lai gyvuoja neprigulminga Lietuva, lai gyvuoja Isteigiamasis seimas Vilniuje.

Tiesa, lygiagrečiai pastebima, kad bus siekiama federacijos su kitomis tautomis. Betgi tas federacijos klausimas iškeliamas kaip tautų federacija, o ne susifederavimas su jau veikiančia valstybe. O kartu vėliau randame ir tokius aiškinimus, kad federacijos klausimas iškeliamas, kad būtų galima išvengti susikirtimų su kitomis tautomis, kurioms taip pat reikalauja parizmo panaikinimo, bet nori pasilikti centralizuotoje valstybėje. To meto Lietuvos socialdemokratų įsitikinimu: "Jau nuo pradžios mūsų judėjimo, nuo laikų mūsų partijos susitvėrimo programoj nurodėme, jog centralizuota, didelė, nerangi valstybė, kaip dabartinė Rusija, nors ir su konstitucija, negali būti mūsų siekiu. Kaip buvo nurodyta 1896 m., taip pasilieka ir dabar, 1905 metais"...

Toliau, Lietuvos socialdemokratų, aiškindami savo veikimo išdėstytas gaires, sako, jog nėra ko laukti iš viršaus, bet darbas, kova turi eiti iš apačios. Vadinas, tenka pasitikėti sava tauta, tenka eiti kartu su tauta, o ne tykoti iš kitų malonės. Esą, Lietuvos socialdemokratams nepakeliui su Rusijos steigiamuoju seimu, bet reikia dirbti, reikia kovoti dėl Lietuvos seimo Vilniuje. Kovoti patiems iš apačios, o ne iš viršaus laukti.

2.

Tokių savo įsitikinimų Lietuvos socialdemokratų įvairiais pavyzdžiais ryškino 1905 metų pradžioje.

Jų spauda tada rašė, kad 1905 m. kovo mėn. Petrapily susirinko maskolių, lenkų ir žydų liberalai. Jie pasisakė, kad esą konstitucijos šalininkai, bet priešingi Rusijos skaldymui. O rusų liberalų — demokratų laikraštis "Osvoboždenije" Nr. 67 tada rašė, kad jie reikalauja sušaukti Rusijos steigiamąjį seimą, duoti lenkams seimą, gražinti Suomijai konstituciją, bet apie Lietuvą visai nutylėta. Tatai nėra ko laukti iš viršaus, nėra ko agituoti už Rusijos seimą, bet reikia dirbti, kovoti dėl Lietuvos seimo, pastebi Lietuvos socialdemokratų "Darbininkų Balsas". Ir dar prisimena vieną pavyzdį. Tų pačių metų sausio mėnesį buvo sudaryta sandora tarp Latvijos, Ukrainos, Maskolijos (mažumiečių) ir žydų socialdemokratų. Gi tos sandoros atstovų suvažiavime pasakyta, kad revoliucijai nušlavus despotiją, turės būti sušauktas Rusijos steigiamasis seimas. Jis turės priimti konstituciją. O apie Rusijos valdomas tautas yra tiek pasakyta, kad

tiems kraštams, kurie turi ypatingą padėjimą, būdą, kur esama mišrių gyventojų, tokiems turės būti suteiktos autonomijos. O kas spręs apie tai? Ugi tas pats Rusijos steigiamasis seimas. Juo nepasitikima. Ir dar kas svarbu, kad Rusijos socialdemokratų programoj buvo nurodyta į kiekvienos tautos teisę prešti savo likimą. Gi suvažiavusieji Rusijos socialdemokratų, dalyvaujant sudarytos sandoros šalininkų atstovams, tą punktą apėjo, pamiršo. Lietuvos socialdemokratų tada sakė, kad maskoliškoms širdims Lietuvos vardas yra nemalonus. Jie jo nenori prisiminti, Jų akyse Lietuva — "Sieverozapadnyj kraj". Net Rusijos socialdemokratų partija įsteigė komitetą, kuris tame "krajuje" turėsias veikti. Bet ką jis ten veiks, jei tame "krajuje" nėra maskolių, nė jų šalininkų. Ir visai teisinga ir vietoj anuomet buvo Lietuvos socialdemokratų ši pastaba, nes tas sudarytas komitetas dingo jokio veikimo neparodęs.

3.

Iš čia seka, kaip jautriai Lietuvos socialdemokratų saugojo savo krašto savitumą ir jo nepriklausomybę nuo svetimų, nors ir bendraminčių: tiek rusų, tiek lenkų. Tokia smulkmena, bet ji reikšminga. Pradėjusiam užsieniuose eiti 1902 m. socialdemokratų laikraštis "Darbininkų Balsas" buvo skyriai "Žinios iš Lietuvos" ir "Žinios iš užsienio". Skyriuje "Žinios iš užsienio" visuomet buvo spausdinamos žinios iš Rusijos ir Lenkijos gyvenimo.

Čia tais ir kitais suminėtais pavyzdžiais Lietuvos socialdemokratų grindavo įsitikinimus ir kitiems įrodinėjo, kad Lietuvai savas Steigiamasis Seimas yra būtinybė ir jo vieta — Vilnius. Na, ir nėra reikalo priminti, kad visi jų tie reikalavimai buvo sunkte persunkti demokratijos siekimais.

Tikrai niekas iš ano meto ir vėlesnių laikų bręstančių politinių sambūrių tokiu uolumu, saktume, atkaklumu, dideliu susikaupimu ir kartu sąmoningumu taip negynė Lietuvai nepriklausomybės būtinumo ir Steig. Seimo reikalingumo mintį Vilniuje, kaip tai anuomet darė Lietuvos socialdemokratų partija.

Kai dabar prisimenama Lietuvos St. Seimo susirinkimo 35 metų sukaktis, tai privalu nepamiršti iš senesnių metų buvusių kovų dėl jo būtinumo. Pasi-

sakyti, kad St. Seimas atsirado tik Lietuvos poros metų karo pasėkoj ginant savo žemių sienas, tuo pačiu nuskurdinama mūsų tautos kovinga praeitis, turiniga ir gausi aukomis dėl savo krašto laisvės.

Deja, Lietuvos socialdemokratų susirinkusiame St. Seime Kaune buvo mažumoj. Mažumoj, bet pajėgūs, kovingi ir politikoj gal daugiau praprusę, negu kiti. Jų tarto balso St. ir kituose seimuose prisiklausė visi. Steigiamajame ir kituose Lietuvos Seimuose jų pasakytos kalbos buvo įdomios, pamokinančios ir šiems laikams.

St. Seimo Kaune narių daugumą sudarė tie, kurių politinė mintis, srovine prasme, brendo, ryškėjo 1905 metų įvykiuose. Tie įvykiai kai kurių jų buvo palydėti nepalankia prasme dėl dėtų pastangų Lietuvos valstybės atstatymo ir bendrai dėl demokratių pradų įgyvendinimo. Tai būta tokio šešėlio, kuris pilnumoj ir nūdien nėra pranykęs ir vis dar tūno mūsų visuomeninio gyvenimo tūluose užpečiuose susimetęs.

Pirmojo pasaulinio karo pasėkoje iškilusios antrosios Rusijos revoliucijos sukuriuose buvusių caro "kampininkų" šalininkų ir jiems artimesnių galutinai apsispręsta kovoti dėl Nepriklausomos Lietuvos su seimu Vilniuje. Apsispręsta tuomet, kai carato lizdas buvo pagrindinai išardytas, kai rusuose kalėsi naujas gyvenimas didelių žiauribių lydima; kai lenkai nedviprasmiai grūmojo lietuvių tautai ir kai miglota unija per nebuvėlį karalių Urachą Lietuvai buvo Vokietijos revoliucijos bangose paskandinta.

Ne prjekaištui ir nepasigyrimui visa tai pasakyta, suminėta, o tik tam, kad būtų atžymėti erškėčiais nukloti keliai, kuriais ėjo kovos ir dar pakartotinai tebeina dėl tautos laisvės, dėl jos teisės gyventi ir dėl savo krašto valstybinės nepriklausomybės. Prieš trisdešimt penkerius metus Lietuvos Steigiamasis seimas Kaune susirinko tik tų ilgesnių metų sunkių ir ištvėringių mūsų tautos kovų išdavoje.

—J. Vlks

PS. Šiam rašinėliui medžiauga imta iš ėjusio "Darbininko Balsas" 1902—1905 m. įvairių jo numerių ir iš Jono Gražio "Iš mūsų praeities" (1892—1896) knygelės, išleistos 1903 m. Londone.

KALBOS DALYKAI

REDAGUOJA
DR. P. JONIKAS

Argi neturime lietuviškų žodžių?

Nevienas yra pageidavęs, kad kalbininkai duotų daugiau praktiškų patarimų, pavyzdžiui, kad ir pamokyti, kaip pasikeisti plačiau išplitusius anglicizmus, angliškousius žodžius lietuviškais.

Tai teisingas pageidavimas. Taip pat yra tiesa, kad angliškųjų žodžių kai kurie lietuviams jau per daug vartoja, savo kalbą versdami stačiai lietuviškai anglišku mišiniu. Daugeliu atvejų tas vartojimas tėra apsileidimas, savosios kalbinės kultūros nepaisymas, nes tokiais atvejais visiškai pakanka savų žodžių. Pvz. toks paplitęs anglicizmas, ypač Čikagos bei jos apylinkių lietuvių tarpe, yra *leikà*, suprask, ežeras. Kuo gi lietuviškas žodis *ežeras* čia negeras — ir kodėl jo nevertoti?

Žinia, kalbininkas istorikas, duomenų konstatuotojas bei aiškintojas, gali daugiau ar mažiau paaiškinti, kodėl tas ar panašūs žodžiai lietuvių buvo į savo kalbą taip plačiai įsitraukti. Bet kalbininkas normintojas, kuriam rūpi savosios kalbos gerumas, jos kultūra, negali tylomis pro tokius faktus praėiti. Ir iš tikrųjų, neseniai iš Lietuvos atvykusiems ta *leika* savotiškai ir juokingai atrodo, nes ten tepažinta kitokia *leikà* (jau iš gudų skolinioji), t. y. piltuvai, pavyzdžiui, žibalui pilti į butelį ar kitoki indą, arba tam tikra laistyklė. Žinoma, ne be to, kad ir kai kurie naujieji ateiviai nebūtų gabūs, aną *leikà* pametę, pasisavinti šitą ir plaukti pasroviui kalbinių sąnošų upe į nelietuvišką jūrą.

Apie šią kalbinę mišinį čia priminsiu vieno kultūrininko žodžius: tokių ir panašių svetimųjų skolinių beatodairinis vartojimas rodo ne tik savosios kalbos nevertinimą, bet ir apskritai kultūrinį nykumą, net tuštybę, o tokių žodžių vartotojų per ankstyvą išvirtimą tikrai paprasta pereinama etnografinė medžiaga dar nelabai žinomos vertės antropomorfiniams kūriniams darytis.

Yra skolinių, kurių vartojimą galima daugiau ar mažiau pateisinti. Apskritai, visada paprastajame šeimyniniame bei privatiname pašnekesy vartojama daugiau anglicizmų negu viešojoje kalboje, o pastarojoje daugiau negu rašte, rašant straipsnį laikraštyje ar knyga.

Daugiau tokių angliškų skolinių (kuriuos dažnai vadina me barbarizmais), supranta ma, pasitaiko kalboje senųjų ateivių, kurie nėra nepriklausomojoje Lietuvoje eję mokyklų ir yra atsilikę nuo lietuvių bendrinės kalbos pažangos. Kartais tokie senieji ateiviai, ir geriausių norų turėdami, neretai vartoja angliškous

sius žodžius, nes jie tam tikrais atvejais nežino lietuviškųjų atitikmenų. Pvz. dažnas pasako *saidvokas*, nes pats lietuvių kalbos naujadaras nėra senas žodis, ir prieš keliasdešimt metų, kada nevienas dabartinių senųjų ateivių atvyko į šį kraštą. Lietuvoje šis dar nebuvo prigijęs. Tačiau ir su tokiais naujadarais, kurie lietuvių bendrinėje kalboje dabar visuotinai vartojami, rodos, nebūtų sunku tiems žmonėms susipažinti iš geriau kalbančių ateivių, šių dienų lietuvių laikraščių ir knygų, na, iš dalies ir radijo vėlandėlių. Svarbiausias dalykas čia būtų — noras. Žinia, ne visais ypač pastaraisiais atvejais sutinkame gerą kalbą.

Suprantama, visų visitelių angliškųjų skolinių negalima išvengti. Ypač technikos ir šiaip kai kurių tipišku amerikinio gyvenimo žodžių. Dažnai ypač verslininkai, biznieriiai nenori barbarizmų atsiskirti. Tačiau, rodos, galėtume bent vengti kaišioti į savo kalbą angliškousius žodžius ten, kur juos lengva savaisiais pasikeisti, be nuostolio verslui.

Čia ta proga ir pateiksiu bent pluoštelį tokių pavyzdžių. Mano siūlomieji jiems lietuviški pakaitai nėra vieninteliai. Įvairiais atvejais kai kas galėtų ir tikslesnių pakaitų surasti. Ypač, kad aš čia nesistengiu išskirti visų tokių angliškųjų žodžių vartojimo atvejų bei kiekvienam tokiam atvejui ieškoti geriausio lietuviškojo pakaitalo.

Štai *abė*, *abi* galima pasikeisti — *aistringa pomėgiu* arba tiesiai *aistra*, o *advaizerį* — *patarėju*. Laikraštis ar panašus *advertainmentas* — mums iš tikrųjų tėra *skelbimas* (nebūtų tiksliu versti į amerikiečių išikastą *garsinimą*) ar kartais ir *pranešimas*. Dažnai kartojamas angliškasis *aldermonas* mums tėra *miesto tarybos narys*. Ir *alę* galėtume pasikeisti liet. naujadaru *gatvėtakiu*, o tokiam *eleveiteriui* turime niekuo nedėtą *keltuvą*; jei tas angl. žodis kartais taikomas geležinkeliiui, jis būtų *iškeltinis geležinkelis* arba net ir toks *traukinys*. *Ambukas* lengvai pakeičiamas *apgaule* bei *suktybe*, o *amiūzmentas* daug kur *pasilinksimu*. *Aplikeišinas* tai juk paprastas *prašymas* ar ir *pareiškimas* (pvz. stojant į draugiją paduodamas). O *armisticija* ar nėra *paliaubos*, *asosieišinas* — *sajunga* ar *draugija*, *brodovė*? Visai nėra nė jokio reikalo *namų auza* vadinti, o, rodos, ir *advokato* — *atorne*. Vėl *bildingas* mums tėra *pastatas*, o jo *bildinimas* lietuviui, žinoma, dar nereiškia

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, MAY 21, 1955

Iš matematikos ir fizikos terminų

(Tėsinys iš 1955.V.14 "Literatūros")

Accelaration — pagreitis (seniau: greitėjimas)
bunch — pluoštas (pvz. spindulių)
capillary — plaukalaibumas, kapiliariškumas
centrifugal — išcentrinė (jėga)
centripetal — įcentrinė (jėga)
circumscribed — aprašytas
cogwheel — krumpliaratis
collision — dūžis (pvz. rutulių)
conductor — laidininkas (pvz. elektros, šilimos)

statymo... Boisas yra *berniukas*, *vaikis*, o *bomas* — *valkata*, *slinka*, *tinginys*. Amerikos galinčius *bosas* galėtų mums būti ir paprastas *viršininkas*, *prižiūrėtojas*, *vadas* — pagal reikalą, o *braiberiuti* tereiskia *papirkti* arba *duoti kyšį* (ne *braibę*). Lietuvis vairuotojas žino, kad yra toks dalykas automobily, kaip *stabdžiai*, kurie, aišku, nėra blogesni už angl. *brėkes*; *stabdžiais*, žinoma, *stabdome*, o ne *brekiuojame*. Garsusis būmas yra *gerovė*, *pakilimas*, o *pakilbės burdas* — įnamio savobute laikymas; žinoma, tas *įnamys* nėra pravardžiuotinas *burdiengierium*.

Šiuo kartu pasitenkinsime tuo pluošteliu pavyzdžių. Man rodos, daug kuo galėjo skaitytojai pasinaudoti iš Dr. Margerio angliškųjų skolinių žodynų, šioje vietoje spausdinto ir vėliau spausdinsimo jo tęsinio; ten duota kartais po kelis lietuviškus atitikmenis. Kai ką tam reikalui galima rasti ir mano "Gimtojo žodžio baruose" (1952 m. išleistuose), kur duota ir teorinių šiuo reikalu paaiškinimų bei skolinių vartojimo ar nevartojimo atvejų pagrindimų.

continuous mapping — konforminis atvaizdavimas
current — srovė (pvz. elektros)
density — tankumas
eclipse — užtemimas
electrical (Leyden) jar — Leydeno bonka
electricity meter — skaitliukas
equilibrium — lygsvara
flywheel — smagratis
frequency — dažnumas
helix — sraigto linija
inclined plane — nuožulnioji plokštuma
inflexion, point of — atsilenkimo taškas
inscribed — įrašytas
lead — laidai
lever — svirtis
lever-arm — svirties petys
magnifying-glass — didinamasis stiklas
mercury — gyvasis sidabras
polyhedron — briaunainis
pressure — spaudimas (pvz. garų)
radiation — spinduliavimas
ray — spindulys (ne tik šviesos, bet ir geometrijoje)
reflection — atspindys
resultant (force) — atstojamoji (jėga)
scale — mastelis (maštabas — iš vok.)
screw — sraigtas
secant — kertamoji
section — piūvis (pvz. kūgio)
sequence — seka
series — eilutė
similitude, points of — panašumo taškai
specific gravity — lyginamasis svoris
substance — medžiaga
surfaces of revolution — sukimosi paviršius
test-tube — mėgintuvėlis
uniform — tolyginis (judesys)
velocity — greitis
wedge — pleištas
(B. d.) A. Z.

LIETUVIŲ ENCIKLOPEDIJA — GERIAUSIAS ŽINIŲ ŠALTINIS

Kiekvienam lietuviui, kuris supranta tautinės kultūros reikšmę, dar nevėlu Lietuvių Enciklopediją prenumeruoti. Nei viena svetima enciklopedija neduoda tiek liuanistinių žinių, kiek ją duoda savoji.

Lietuvių Enciklopediją galima užsisakyti šiuo adresu:

L. E. LEIDYKLA, 366 W. BROADWAY, SO. BOSTON 27, MASS.

Kiekvienoje didesnėje lietuvių kolonijoje Lietuvių Enciklopediją galima leidyklos įgalioti atstovai, tad galima ir per juos Lietuvių Enciklopediją prenumeruoti.

Šiomis dienomis išėjo V-tas L. Enciklopedijos tomas. Kas norėtų V-tąjį ar ankstyvesnius tomus gauti — prašomas leidyklos adresu iš JAV siusti \$7.75, iš užsienio \$7.98. Į tas sumas įeina ir paprastosios pašto išlaidos.

LIETUVIŲ ENCIKLOPEDIJA — GERIAUSIA DOVANA KIEKVIENA PROGA!

NELAUKITE — RYTOJ GALI BUTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilus, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimė išitikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas CENTRAL 6-5208

Generaliai Agentai šių Kompanijų:
COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

Lietuvių Enciklopedijos vyriausiojo redaktoriaus reikalai

V. Mašalaitis

Prieš trejus metus buvo sumanytas ir pradėtas vykdyti didelės kultūrinės ir tautinės reikšmės darbas — Lietuvių Enciklopedijos leidimas. Tai yra ilgų metų ir sunkus darbas, reikalaujantis stambiųjų lėšų ir intelektualinių jėgų sutelkimo, taip pat mūsų sąlygomis pasiaukojimo ir ištvermės tiek tų žmonių, kurie tą darbą dirba, tiek ir tų, kurie jį materialiai ir moraliai remia, prenumeruodami po 2 ar net po 3 ekzemplierius.

Apskritai, enciklopedijas leidžia gausingos tautos, normalinėmis sąlygomis, o ne palyginti mažas būrys emigrantų ir tremtinių, netekusių savo tėvynės ir išbarstytų keturiuose pasaulio kontinentuose. Tad šiuo darbu mes galime pasidžiaugti ne tik kaip didelės kultūrinės ir tautinės reikšmės kūriniu, bet ir ne be pagrindo galime pasididžiuoti prieš daug gausingesnes tautas, kurios, gyvendamos savo tėvynėse ir disponuodamos daug didesniais materialiniais ir intelektualiniais išteklių, nepajėgia tokių didelių darbų nuveikti. Tad ištesėti savo pasiryžimą lig sekmingo galio yra ir mūsų tautinės garbės reikalas.

Deja, gražia šio darbo pradžia neilgai teko džiaugtis. Bepausdinant ketvirtąjį tomą, tarp leidėjo ir vyriausiojo redaktoriaus kilo nesutarimai, kurių rezultate vyriausias redaktorius buvo nušalintas ar nušalinamas nuo redagavimo darbo. Viena pusė tvirtina, kad redaktorius atleistas, o kita — kad jis pats pasišalino. Kuri pusė teisi, neaišku. Viena aišku, kad vyr. redaktorius turėjo pasitraukti iš darbo dėl kilusių tarp jo ir leidėjo nesutarimų.

Tada tiek spaudoje, tiek ir lietuviškoje visuomenėje kilo aštrūs ginčai dėl vyr. redaktoriaus pasitraukimo. Viena pusė tvirtina, kad leidėjas yra privatinis asmuo, jis nėra nieku suvaržytas, jis gali savo nuožiūra samdyti ir atleidinėti leidyklos tarnautojus, neišskiriant nei paties vyr. redaktoriaus. Niekas neturi teisės reikalauti, kad jis samdytų ar laikytų jam nepatinkamus tarnautojus. Daugiausia ką gali daryti prenumeratoriai — tai įtikinti ar prašyti leidėją pasamdyti ar laikyti vieną ar kitą tarnautoją. Pats leidėjas yra visiškai laisvas tuos prašymus respektuoti ar juos atmesti. Jokie prenumeratorių reikalavimai jam negali būti statomi. O antroji pusė atsikerta tuo, kad leidėjas gyvena ir leidžia enciklopediją Jungtinėse Amerikos Valstybėse, kur kiekvienas nuolatinis gyventojas turi teisę protestuoti ir imtis atatinamų priemonių (streikų) dėl privatinio įmonininko neteisėtų ar jam nepriimtinių veiksmų. Tada leidžia ir JAV įstatymai.

Šie ginčai įgyja vis aštresnį pobūdį ir jau nebetelpa kultūringos polemikos rėmuose, diskredituodami patį leidėją ir

buv. vyr. redaktorių, ir tuo pačiu kenkdami ir enciklopedijos leidimo darbui. Dėl to ne pro šalį bus panagrinėti leidėjo ir prenumeratorių tarpusavio teisinius santykius ir išsiaiškinti jų teises ir prievolės. Toks išsiaiškinimas bus naudingas tiek pačiam leidėjui, tiek ir prenumeratoriams.

Enciklopedijos leidėjo ir prenumeratorių santykiai, teisiškai žiūrint, yra gamintojo ir vartotojo santykiai. Leidėjas leidžia, gamina enciklopediją — prekę, vartotojas tą prekę perka, ja naudojasi. Čia reikia išžiūrėti du atvejus.

1. Gamintojas, norėdamas išleisti į prekyvietę bet kurią prekę, ištiria prekyvietės sąlygas, nustato jos kokybę, pritaiko ją vartotojų daugumos reikalavimams, pagamina, ir, nustatęs jos kainą, paleidžia apyvartoni. Vartotojas yra laisvas, jis gali prekę pirkti ar nepirkti. Tarp gamintojo ir vartotojo nėra jokio teisinio santykio.

2. Tarp vartotojo ir gamintojo susidaro teisiniai santykiai tada, kai vartotojui reikalingos prekės prekyvietėje nėra, kai reikia dar ją pagaminti. Tada vartotojas kreipiasi į gamintoją, prašydamas pagaminti jam reikalingą prekę, drauge nustatydamas ir prekės gamintojo kondicijas, sąlygas. Gamintojas, jei sutinka prašomą prekę pagaminti, taip pat nustato savo sąlygas. Žodžiu, gamintojas ir vartotojas susitaria dėl prekės gamintojo sąlygų, sudaro sutartį žodžiu ar raštu. Sudarytoji sutartis tampa privaloma abiem sutartį sudariusiom pusėm, ir jos turi ją vykdyti. Jei, bevykdant sutartį, išskyla nenumatyti joje klausimai, abi sutarties šalys privalo dėl jų susitarti.

Prisiminus enciklopedijai leisti pasiruošimo istoriją, galima tvirtinti, kad leidėjo ir prenumeratorių santykiai pilnai atitinka gamintojo ir vartotojo santykius, kai prekė nėra dar pagaminta ir jos pagaminimas užsakomas gamintojui (2p.).

Sumanytos enciklopedijos leidimo darbą pasiėmė p. J. KAPOČIUS. Jis parengė enciklopedijai leisti planą. Planui vykdyti reikalingos lėšos. Jų nėra, jas reikia sumobilizuoti. Vienintelis šaltinis lėšoms sutelkti yra būsimieji prenumeratoriai. Juos reikia surinkti ir gauti pinigų enciklopedijai leisti. Taip ir padaryta. Leidėjas parengia enciklopedijos leidybos sąlygas — enciklopedija iliustruota, spausdinama gero popieriaus, jos apimtis — 20-24 tomai, kiekvieno tomo kaina — \$7.50, ypatingas dėmesys bus kreipiamas į lituanistiką ir t. t.

Bet šito viso dar mažai. Dar reikia duoti būsimiems prenumeratoriams garantijas, kad enciklopedija bus objektinga,

taip pat reikalingas lietuviškosios visuomenės pasitikėjimas leidėju ir kiek galint didesnis patikrinimas, kad enciklopedijos leidimo planas bus įvykdytas. Pats leidėjo asmuo, kaip mažai žinomas lietuviškajai visuomenei, reikiamo pasitikėjimo nesukelia. Leidėjas tatau gerai supranta — užpildo ir šias spragas, nustato papildomas enciklopedijos leidybos sąlygas — "enciklopediją redaguos prof. Vaclovas Biržiška". Prof. V. Biržiška — ilgametis Vytauto Didžiojo universiteto profesorius, žinomas bibliografas, keilių lituanistinių ir bibliografinių knygų autorius, Lietuviškosios Enciklopedijos, pasižymėjusios savo objektingumu, vyriausias redaktorius, gerai žinomas tremtiniams ir daugeliui emigrantų kituose kraštuose, o svarbiausia — didelis lituanistikos žinovas — pilnai užpildė pasitikėjimo ir objektingumo sąlygas. Profesoriaus dalyvavimas redagavimo darbe buvo esminė leidėjo sąlyga, duota iš anksto prenumeratoriams.

Šitokiomis sąlygomis paly-

ginti per trumpą laiką buvo surinktas toks prenumeratorių skaičius, kuris įgalino leidėją pradėti enciklopedijos rengimo ir spausdinimo darbą. Ši istorija mums rodo, kad leidėjo ir kiekvieno prenumeratoriaus buvo sudaryta formalinė sutartis laišku pasikeitimo keliu. Leidėjas pasižadėjo jo nustatytomis ir viešai paskelbtomis sąlygomis leisti enciklopediją, o prenumeratoriai, šias sąlygas akceptavę, savo ruožtu pasižadėjo išpirkti kiekvieną išleistą enciklopedijos tomą sutarta kaina ir tvarka. Ši sutartis privaloma tiek leidėjui, tiek ir kiekvienam prenumeratoriui, ir nė viena susitarusi pusė be antrosios pusės sutikimo jos negali keisti. Taip pat ir vyr. redaktorius, kaip esminis šios sutarties dalyvis, yra išpareigojęs prenumeratorių ir leidėjų atžvilgiu. Be ypatingai svarbių priežasčių jis neturi teisės pasitraukti iš vyr. redaktoriaus pareigų. Tad vyr. redaktoriaus vietos panaikinimu ir prof. V. Biržiškos pašalinimu ar jo pašalinimais sąlygomis paly-

(Tęsinys 7-me pusl.)

This is our new
HOOVER
Constellation

Other cleaners reach this far!

It cleans twice the area of any other cleaner... with its exclusive double-stretch hose!

Want to see something amazing? New double-stretch hose lets you go from one room to another, clean all the way upstairs, without moving the cleaner. A smart, small sphere — less than 12 inches from swivel top to easy-glide base — yet it's the world's most powerful cleaner. See it this week!

GLASER'S FURNITURE AND APPLIANCE CO.

5115-5123 So. Kedzie Ave. Prospect 6-1790
OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS.

NAUJOS KNYGOS

Pirmasis Nepriklausomos Lietuvos dešimtmetis
1918-1928

(Nidos knygų klubo leidinys Nr. 7. 1955 m.)

Ši 174 psl. knyga buvo išleista Lietuvoje Pirmajam Nepriklausomos Lietuvos dešimtmečiui paminėti. Be Petro Klimo vertingos pirmo dešimtmečio istorinės medžiagos, daugiau ten beveik nieko rimtesnio nėra. Daugiausia tai J. Purickio, o ypač Martyno Yčo savireklama asmeniškumu sunkte persunkta. Atrodo, jog Martynas Yčas gal ir įsitikinęs buvo, kad kur jis dėjo koją, kur jis žengė, tai ėjo tvirtais žingsniais tiesiai ir nesuklupdamas į Lietuvos nepriklausomybę. Visi kiti buvo tik jo klapčukai, nuolatos tūpčiojantieji, abejingi, neryžtingi. Tik greta savęs dar teigiamai prisimena Antaną Smetoną, iš dalies J. Tūbelį, A. Voldemarą ir kitus anuomet tautininkų Pažangoje veikusius. M. Yčas daug ką "prisimena", visai nesiskaitydamas nei su faktais, nei su datomis, nei su asmenų pavardėmis, drožia iš peties. Bet jis nutyli tokį faktą, kaip I-jo pasaul. karo pradžioje jis ir kiti jam panašūs kreipėsi į rusų carą su deklaracija, sakydami, kad visa lietuvių tauta yra solidarai kare su besočiais vokiečiais. *Rusijos istorinė misija esanti vaduoti ir vienyti tautas; dėlto ji turinti jas sujungti po Romanovų sparnais visą Lietuvą — Prūsiją ir Rusijos Lietuvą.* Komunistai M. Yčo ir kitų troškimus įvykdė.

Lietuvos socialdemokratų partijos ano meto užsieniuose buvusi delegatūra griežtai protestavo prieš tokią menamai visos lietuvių tautos vardu parašytą deklaraciją, nes Martyną Yčą ir kitus lietuvių tauta nebuvo įgaliojusi tokiam žygiui, o juo labiau kalbėti visų politinių srovių vardu. Lietuvos socialdemokratai tada pasisakė, kad jie M. Yčiui nėra davę bet kada ir bet kur kalbėti jos vardu. Toliau Lietuvos socialdemokratai tuomet pasisakė, kad lietuvių tauta, kovodama su caro valdžia, bet ne jai pataikaudama galės iškovoti laisvę. Lietuvos socialdemokratų partija, pabaigoje to protesto buvo sakoma, nelaukia jokio išganymo ar malonių nei iš Rusijos, nei iš Vokietijos imperialistų. (Žiūr. 1915 m. "Keleivio" sausio 6 d. numerį.)

Tatai visai nenuostabu, kad M. Yčas savo prisiminimuose visur kandžioja tiek Lietuvos socialdemokratų partiją kaip tokią, tiek jos atskirus narius purvina, jiems prikerkdamas nebūtus daiktus.

O M. Yčo būta lankstaus. Lygiai kaip jisai linkčiojo caro valdžiai, taip vėliau umu laiku persivertė ir pasidarė uoliu Uracho šalininku, to nebuvėlio Lietuvos karaliaus Gedimino Antrojo. Juk tai M. Yčas su kitais skubėjo parsi-

kviesti Urachą Lietuvon karaliauti. Deja, pakely ištikio Vokietijos revoliucija ir visi tie urachiniai muilo burbuliukai susproginėjo, kaip dingo ir "tautų vaduotoja" Rusijos monarchija. Bet M. Yčas ir kiti dar ilgai skeryčiojosi. Tiek jis, tiek J. Purickis abudu visuomenėj atgriso savo įvairiais asmeniais darbeliais. Kai tautininkai sučiupo valstybės vairą į savo rankas ir nepasikvietė tų vyrų talkon, tai vienas jų gyveno skolų nemokėdamas, o kitas, metęs kunigavimą, vertėsi spaudos darbu pas tautininkus.

Tikrai nesuprantama, kaip anuomet toks rimtas vyras, kaip Petras Klimas su savo straipsniu "Lietuvos valstybės kūrimasis 1915-1918 metais" atsidūrė greta M. Yčo ir J. Purickio raštų toje knygoje. Taip lygiai nesuprantama, kuriems galams Nidos knygų klubas pakartotinai išleido tą knygą. Juk dabar iš didesnių tolumų, kada daug daugiau prisirinko visokeriopos medžiagos ir atverti nauji žinių šaltiniai, buvo galima panašų veikalą pa-

rašyti bešalesnį, turiningesnį ir sukaupiti jame vertingesnę istoriją medžiagos. Suprantama, tokios naujos knygos leidimas būtų brangiau kaštavęs, o čia reikėjo tik perspausdinti, nei neparasant įžangos ir nieko neatsiklausiant. Tai netikras kelias. Galima paslysti ir kartu Nidos knygų klubo narius atbaidyti.

Manykime, kad ši knyga pasirodė atsitiktinai, gerai neapgalvotai.

J. Vlks.

"NAUJIENAS" SKAITO VISŲ SROVIŲ ŽMONĖS: DARBININKAI, MOKSLININKAI, VALSTYBININKAI, DVASININKAI, PROFESIONALAI IR BIZNIERIAI. JIE ŽINO, KAD NAUJIENOS PADUODA TEISINGIAUSIAS ŽINIAS IR GERIAUSIUS RASTUS.

(Tęsiasi iš 6-to pusl.)

ties pasitraukimu iš vyr. redaktoriaus pareigų sulaužyta leidėjo ir prenumeratorių sutartis esminėje jos dalyje.

Kad teisė būtų atstatyta ir kad nenukentėtų Lietuvių Enciklopedijos leidimo darbas, reikia nedelsiant grąžinti status quo ante. Leidėjas turėtų atgaivinti vyr. redaktoriui tinkamas darbo sąlygas, o prof. Vaclovas Biržiška turėtų grįžti ir tęsti toliau redagavimo darbą. Paastrėjusieji leidėjo ir vyr. redaktoriaus asmeniniai santykiai nėra esminis dalykas, ir, esant geriems norams, džen-telmeniškai gali būti sutvarkyti.

Teisininkų žinių Nr. 11

Skaitykite "N-nas"

Kad Jūsų pinigai atneštų daugiau pelno ir kad kiekvienu atveju jie būtų saugiai apdrausti — padėkite juos pas mus. Tai paprasčiausias ir saugiausias dalykas!

APTARNAUJA JUS NUO 1922 METŲ.

ST. ANTHONY SAVINGS & LOAN ASS'N.

1447 SO. 49th COURT, CICERO, ILLINOIS

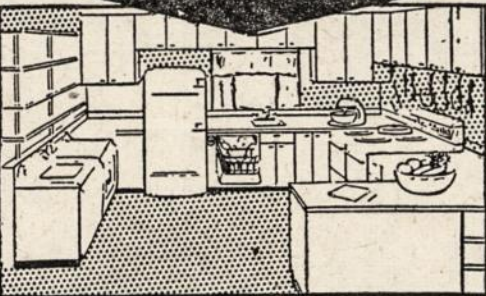
Telefonai: TOWNHALL 3-8131—8132

Juozas Gribauskas, vedėjas

1st PRIZE This Hotpoint Dream Home completely equipped, furnished, decorated and landscaped—including a lot of your choosing!

2nd PRIZE \$3,000.00
HOTPOINT COMBINATION KITCHEN AND LAUNDRY

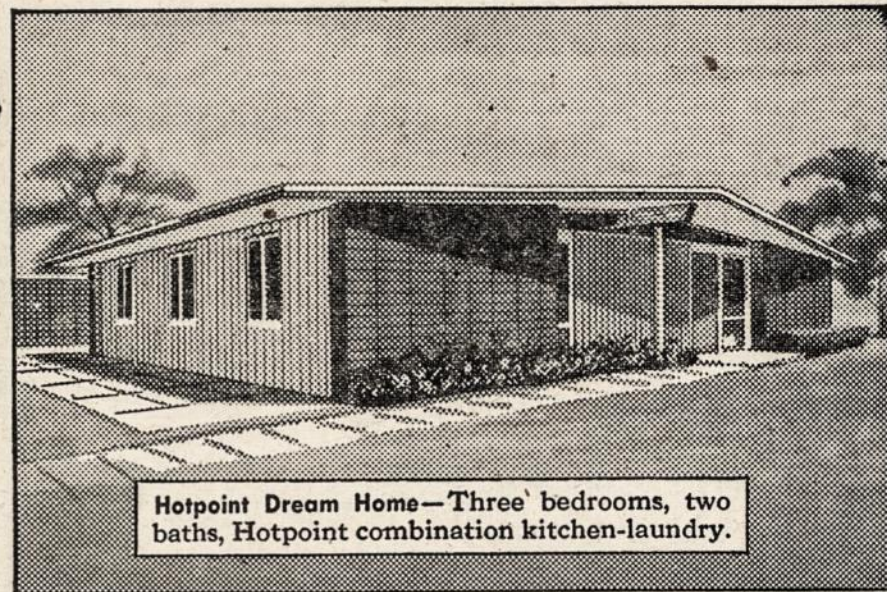
• Including de luxe Hotpoint Range . . . Refrigerator-Freezer . . . Dishwasher . . . Disposall® Food Waste Disposer . . . Automatic Washer . . . Clothes Dryer . . . and cabinets.

EASY TO WIN!
You compete only with people in this part of the country!

• All you do is ask us for a FREE entry blank. Fill it out, then mail it in! That's all . . . no puzzles to solve, nothing to buy. Enter soon!

Get Entry Blanks at **SOLTIS**

WIN A Hotpoint DREAM HOME

Hotpoint Dream Home—Three bedrooms, two baths, Hotpoint combination kitchen-laundry.

SPECIAL LOCAL PRIZE!

Enter Now At Our Store . . .

WIN A

Hotpoint
AUTOMATIC MOBILE DISHWASHER

NOTE! Winners will be refunded full purchase price on any single Hotpoint appliance bought during contest that duplicates prize won. Contest subject to all national, state and local regulations.

SOLTIS HOME APPLIANCES AND FURNITURE

2647 W. 51st Street

Tel. HEmlock 4-7095

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

Spaudos pabiro

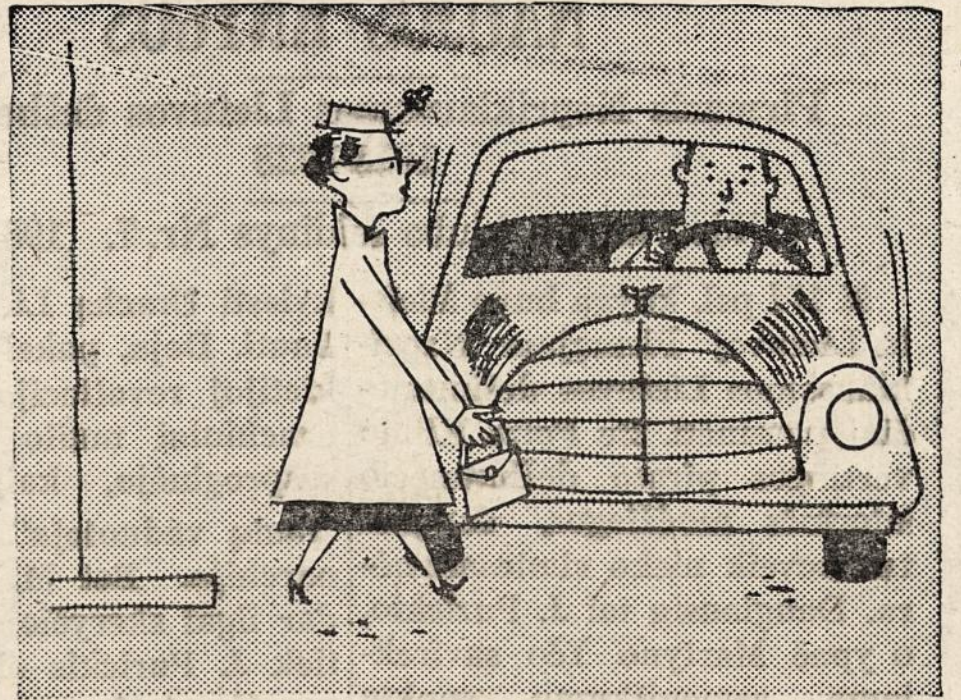
Labai įdomu sekti mūsų periodinę spaudą. Visko joje galima užtikti. Va, "Mulas išrastas senovės pagonų" (Draugas nr. 46); arba: "Portugalijos prezidentas Cafe išvyko oficialiam vizitui į Portugaliją" (Naujienos nr. 94); Naujienų skaitytojai atsimesna, kaip p. Pr. Skardžius tvirtino, kad kalbininkas Jonikas nėra nė piršto pridėjęs prie L. Enciklopedijos kalbos taisymo ar bendradarbiavimo joje. O kalbininkas Jonikas savo atvirame laiške Naujienose įrodė, kad apščiai yra prisidėjęs prie L. Enciklopedijos kalbos taisymo. Vadinasi, ponas Pr. Skardžius paskelbė netiesą, tačiau iki šio laiko už padarytą skriaudą Jonikui ir šio dienraščio skaitytojams neatsiprašė. Literatūros nr. 275 simpatiškoji Marytė žičkutė rašo apie gerą skėnį". Kažin, Maryt, kaip yra su prof. Pr. Skardžiaus skėniu: geras jis ar blogas?

Savaitraščio Vienių nr. 13 yra straipsnis: "Šimtas Lituanistų ir Ben. Babrauskas". Tuščia jo, apie ką ten rašoma, nes ta tema ne vienas driekė rašala. Tačiau to rašinio autorius būtinai turėtų iesti į mūsų spaudos istoriją. Parašas po tuo straipsniu yra toks: Raulas Kemeklis. Atseit, minėtą rašinį sulipdė asmuo, save pasivadinęs Raulu Kemekliu. Nieko blogo, jeigu autoriai vienokiais ar kitokiais išskaičiavimais pasirašinėja slapyvardžiais. Tačiau Vienių Raulo istorija yra visai juoda. Nepriklausomoje Lietuvoje buvo leidžiamas savaitraštis Socialdemokratas. Jį A. Voldemaro ir A. Smetonos valdžios įvesta cenzūra uždarė 1929 ar 1930 m. Tą laikraštį redagavo labai žymus ir garbingas lietuvis. Jis po savo feljetoninio turinio straipsniais visada pasirašydavo Raulas Kemeklis. Tuo slapyvardžiu ir knyga buvo išleista: "Vyrai, Sukiaulinkime Lietuvą". Atseit, tas slapyvardis buvo žinomas Lietuvoje; nėra abejonės, kad ir čia, Amerikoje, spaudos žmonėms žinoma, jog tas slapyvardis priklauso būvusiam Socialdemokrato redaktoriui. Ir štai, tipas, norėdamas prisidengti ano garbingo vyro slapyvardžiu ir tuo sukompromituoti jo tikrąjį savininką, pasivogė jį sau, o Vienių redaktorių Juozas Tysliava tą vagystę "užpečėtino". Taip ir ima pagunda parašyti kelis straipsnius "varijavojimų", pasirašyti po jais Daugailiu, Marium, Vytautu Alantu, Merūnu ar panš., ir pasiūsti tuos rašinius Vienių. Tur būt, ir su tokiais slapyvardžiais redaktorių anuos rašinius atspausdintų? Ponas Tysliava, kaip drąsus ir atviras vyras, turėtų idėti Vienių važišio Raulo paveikslą ir po juo parašyti tikrąją pavardę.

Nuo pat vaikystės dienų labai gerbiau mūsų mokslo vyrus. Ta pagarba ir šiandien nė truputėlio nėra išblėsusi. Tų gerbiamųjų vyrų skaičiuje buvo ir tebėra ir prof. Julius Graurogkas. Tik niekada nemaniau, kad tas

gabūs vyras turi tokias keistas pažiūras į auklėjimą. Jis tuo reikalu savo pažiūras dėsto Draugo nr. 96. Nupiešęs smarkiai sukreivotą mūsų jaunimo auklėjimo vaizdą laisvoje Lietuvoje, ateities jaunimo auklėjimui siūlo: "Taigi gabus ir galys pasiekti labai aukšto pažangumo laipsnio mokynys privalo tenkintis kuklesniu pažangumo lygiu, kad tik galėtų savo darbo laiko dalį pašvesti nepajėgiančiam savarankiškai mokytis klasės draugui". (Pabraukta mano). Tenka apgailestauti, kad gerb. profesorius, ilgą laiką buvęs vienos aukštesniosios specialinės mokyklos direktorius, nežino, kad kai kuriose Lietuvos mokyklose jo siūlomas projektas (padėti mokytis silpnesniems savo klasės draugams) buvo praktikuojamas. Tačiau tas buvo daroma ne tam, kad gabieji "pasitenkintų kuklesniu pažangumo lygiu", o tam, kad ir negabesnieji pakiltų mokslo pažangume. Kur jau kur, bet moksle (bendrame ir specialiniame) lietuviškas jaunimas turėtų būti kuopazangiausias. Ir šitam reikalui turėtų būti skiriamos visos tėvų, auklėtojų-mokytojų ir visos lietuviškos bendruomenės pažangųjų asmenų pastangos. Nei tremtyje būdami, nei išlaisvintą Lietuvą grįžę mes niekuo kitu nepajėgsime išsimušti ir išsilaukyti kultūringųjų tautų tarpe kaip tik aukštu pažangumu visoje mokslo srityse. Tai yra aksioma. O mums siūloma mūsų jaunimą auklėti kurmių dvasioje. Jeigu tai yra tik privati vieno mūsų intelektualo nuomonė, kodėl iki šio laiko prieš tai nepasiskė žinomieji mūsų pedagogai? Nejaugi ir jie tokįjį savęs skandinimo minčiai pritaria? Tikrai, baisu darosi.

Nebeatsimenu gerai, kuriais metais (rodos, 1932 ar 33) Lietuvoje lankėsi Alg. Margeris. Amerikos lietuvių visuomenei jis gerai pažįstamas iš savo gausių raštų (Čikagos šešėliai, Šliupartiniai, širdies Rūmai, Saulės Rūstybė ir kt.). Grįžęs iš kelionės po Lietuvą, šis darbštusis mūsų spaudos vyras parašė knygą: "Amerikiečio Išpūdžiai Lietuvoje". Mes, tada nuolatiniai Lietuvos gyventojai, gal kartais ir klaidingą vaizdą susidarydavome apie tuometinį Lietuvos gyvenimą: kai ką gal išpusdavome, o kai ką, galimas dalykas, permažai tepastebėdavome. Buvo įdomu patirti, kokią Lietuvą matė Amerikos gyvenimo sūkuriose išaugęs mūsų tautietis. Minėtoje knygoje Alg. Margeris perdėtai neidealizuoja jo matytos Lietuvos, bet taip pat jis ne užmerkia akių prieš teigiamus bei džiuginančius faktus. Skaitydamas tą knygą susidariau įspūdį, kad autorius moka bešališkai objektyviai aprašyti jo patirtus išpūdžius laisvoje Lietuvoje. Vienoje tos knygos vietoje jis pasakoja apie šaulius ir jų veiklą kasdieniniame mūsų tē-

Keleivė mano, kad vairuotojas ją gali matyti, nes ji mato, jo automobilio šviesas. Citizens Traffic Safety Board sako, jog daugiausia žmonių nukentia eismo nelaimėse sutemus, negu kitu kuriuo metu.

vynės gyvenime. Ir apie šaulius jis visai objektyviai kalba. Tuo tarpu mes, tremtiniai, kuriems laisvosios Lietuvos gyvenimas ir paskirti to gyvenimo bruožai turėtų būti geriau pažįstami, dažnai pašnekame perdėti neobjektyviai: arba per daug pagyžiname ar pasisakome taip juodai, kad net baugu ima darytis. Šio dienraščio nr. 82 Aleksas Smeltyniškis šaulių Sąjungą šitaip atestuotą: "Visi gerai žinome, kas šaulių Sąjunga buvo iki 1926.XII.17 d. ir vėliau. Kaip ji buvo sukarikatūrinta ją atidavus apskričių komendantų žinion, taip pat labai gerai žinome. Taigi sukarikatūrinimo neigėjai aiškiai mums prisistato kaip paskutiniųjų metų šaulių Sąjungos buvę "valdovai".

Nežinau, ar p. A. Smeltyniškis buvo tos sąjungos nariu ir kokias pareigas joje ėjo, tačiau drįstu tvirtinti, kad jo šnekta apie sukarikatūrinimą yra neteisinga. Kelis metus buvau šaulių Sąjungos narys, nors ir ne "valdovas": pažinau daugelį eilinių narių ir kai kuriuos "valdovus". Buvau ir tebesu įsitikinimo, kad šaulių Sąjunga buvo savarankiškiausia organizacija, nepalinkusi jokios partijos globon, ir niekada akiai nekliaklūpščiavusi prieš buvusį režimą. Tiesa, vienu laiku (o gal ir daugiau atvejų) "valdovai" buvo užsimanę šaulių Sąjungą sukarikatūrinti: sujungti ją su jaunlietuvišiais. Tuo reikalu iš Sąjungos štabo šaulių padaliniam buvo išsiuntinėtas atitinkamas aplinkraštis — įsakymas susilieti su režimui ištikimiausia organizacija. Tačiau visuose Lietuvos kampuose pasireiškė toks stiprus minėtam įsakymui šaulių pasipriešinimas, jog po trumpo laiko anas įsakymas atsidūrė archyvan ir daugiau nė nebėbuvo išvilktas į dienos šviesą. Manau, ir A. Smeltyniškis sutiks su faktu, kad sukarikatūrinta organizacija niekada nepajėgs parodyti tokio savistovumo organizacijos aukščiausių pareigūnų valiai bei įsakymui. O šauliai tą padarė ir už tai nebuvo drįsta imtis bet kokių represijų. Jeigu vienas kitas aukštesnis pareigūnas buvo susikarikatūrinęs, tai didžioji šaulių masė niekada tų susikarikatūrinimo žymių neprišėmė ir išsilaukė tėvynei pasižadėtų pareigų aukštumoje.

Šiomis dienomis skaitome lietuviškuose laikraščiuose žinia,

kad rusai ir jiems parsidavę "satelitai" vėl pradėjo tremtinių viliojimo akciją. Girdi, grįžkite, brangieji, į gimtuosius kraštus. Jus ten viskuo aprūpins ir už "kaltes" dovanos. (Gražu, nusi-kaltėliai nekaltiesiems žada "kaltes" dovanoti). Kai kuriose vietovėse (pvz. New-Yorke) lietuviavai gavę ir asmeninius kvietimus grįžti atgal. Bet kvietėjai, kurių centras esąs Rytiniame Berlyne, sumaišė adresus: juok, sakysime, Amerikoje yra ne vienas "raudonodis", šventai tikis okupantų melais ir visaip susižavėjęs mūsų krašte dabar siautojančiais viešpačiais. Kodėl kvietėjai nesikreipia į tuos "raudonodžius", kaip štai, Bimba, Andriulj, Prūseika, Kaškiaučių ir daugelį kitų. Tiek JAV, tiek Kanadoje gyvenantieji "pažangieji" Lietuvai ir lietuviškiems reikalams vis tiek yra žuvę. O grįžę į Lietuvą jie tikrai ten atlietuvės. Gavę kvietimus tremtiniai, geriausiai pasielgtų, pasiusdami centrui į Rytinį Berlyną keletą "raudonodžių" pavardžių ir adresų. Tegū savieji grįžta pas savus.

1955.V.13

Tik ką išėjo 468 p. P. Abelkio istorinis romanas **ATLAIDŲ PAVĖSY** kaina 4 doleriai, ir 422 psl. **ZEMAIČIŲ KRIKŠTAS**

kaina 3 dol. 50 ct. Drobės viršeliai. Skaičiusieji labai gerai atsiliepia apie abu romanus. Reikalaukite pas visus knygu platintojus arba kreipkitės betarpiu į autorių, pasiusdami Money Order tokiu adresu: P. ABELKIS, 349 West 108th Place, Chicago 28, Illinois. Užsisakiusiems nemažiau 10 egz. duodama nuolaida.

Tel.: 89-1957 Tel.: 3-4882 **WHITNEY STAPLES** (STAPULIONIS) REAL ESTATE Certified Property Manager

Visi atvykusieji telefonu ar atvirukais užsiregistruoja savo adresu. Suinteresuoti gauna užsiregistravusių adresus ir visas kitas informacijas. Pardavimui dideli ir maži namai Miami, Miami Beach ir apylinkėse. Jei ieškai namų klausk Stapulionį.

1519 Congress Bldg., 111 NE 2nd Ave. 9251 Little River Blvd., MIAMI, FLORIDA

Tefef.: 29-198 **SLOPPY JOE'S BAR** **JUOZAS IR MARGARETA GALACKAS** Lietuviai savininkai maloniai sutinka kiekvieną tautietį keleivį. **VYNAS — ALUS — LIKERIAI GERAS VALGIS** Didelė svetainė ekskursantams ir grupėms. **201 DUAVAL STREET KEY WEST, FLORIDA**

Neseniai keli Čikagos dramos aktoriai nedideliame, bet jaukiame teatryje, dovanojo visuomenei spektaklį, kurį buvo pavadinę žodiniu koncertu. Kadangi ir anksčiau yra buvę žodinių koncertų, tad pirma pakalbėkime apie anuos, o į pabaigą apie paskutinįjį.

Prieš metus, dvejus ir daugiau, kai Čikaga turėjo net du teatrus, griausmingas žodinis koncertas buvo visokiais (kartais net gana nešvariais) instrumentais grojamas spaudoje. Nuo tos muzikos Blekaitis išbėgo į Brooklyną ir susirado žmoną; Pilka išsikraustė į naują butą ir metėsi į redaktoriaus (almanacho) profesiją, o Rūkas nutilo kaip pelė po šluota; Valiukas dar mėgino padiriguoti, bet ir tas nuo sunkios dirigento lazdelės pavargo.

Čikagon atėjo klaiki teatrinė tyla. Toje klaikioje tyloje pianesimo ėmė groti visuomeniniai smuikai. Melodija buvo gana graži ir tekstas neblogas: reikia teatro, Čikaga, pasaulio lietuvių sostinė, be teatro negali būti, turime aktorių, turime režisierių, tik... neturime teatro ir t.t. Smukų grojimas prasidėjo posėdžiuose, pobuviuose, susirinkimuose, net į spaudą persimetė ir išsiliejo į platų, gražų žodinių koncertų, anksčiau paminėta tema.

Kažin koks mokytas vyras yra pasakęs, kad pirma atsiranda žodis, o paskui jau darbas. Bet aš šituo jo pasakymu netikiu nei per nago juodymą, nes žodinių visuomenės ir spaudos koncertų apie teatrą buvo gana daug, o darbų nepasirodė, nors ir buvo pasitaikiusi itin graži proga, būtent — pradžioje minėtas aktorių žodinis koncertas.

Reikalą paklojus ant delno, išeina štai kas: daug lengviau yra pašnekėti apie teatrą reikalingumą, pavaidinti kultūros ištroškusių žmogų, norintį bent savaitgaliais ištrūkti iš fabrikinės atmosferos, bet daug sunkiau nueiti į tą teatrą nors ir vieną kartą per metus. Dėl tos priežasties Krėvės kūrinių žodinis koncertas buvo vaidinamas ne pilnai žiūrovų salei, kurioje telpa ne daugiau kaip aštuonetas šimtų žmonių.

Aš, dėl savo naivumo ir tikėjimo kiekvienu atodūsiu, į tą žodinį koncertą skubėjau strimagalviais, nes bijojau, kad nepritrūktų bilietų. Ir koks mano buvo nusivylimas, kai, uždangai kylant, salėje dar buvo apstu tuščių vietų. Pagailo net dešiniojos kojos užkulnio, kurį, skubinau besiverždama į busą, kažin kaip nepatogiai užlaužiau.

Mano nusivylimą išblaškė aktoriai. Kad ir be grimo, kad ir smokinguoti, praslinko pro akis ir įsmigo širdin Erodas, Žadėtasis, Voverė, Gugis ir Kukis, mums Vinco Krėvės sukurti ir padovanoti, o aktorių atgaivinti vaikščioti ir kalbėti scenoje.

Ir vėl apie visuomenę... Ne, nebe visuomenę, o tik apie žiūrovą. Kaip tas mūsų žiūrovas

ištroškęs komedijos! Kaip jam norisi atsilapoti ir pasijuokti ligi užkimimo! Nežiūrint, kad "Dangaus ir žemės sūnus" bei "Šarūnas" Algimanto Mackaus buvo su tikru dramaturgo pajautimu pritaikinti scenai, daug daugiau negu Henriko Nagio "Raganius", pastarasis lengviau užmezgė kontaktą su pasijuokti ištroškusia publika.

Vis dėl to aktoriai, ieškodami sau talkininkų iš rašytojų tarpo, turėtų kreiptis į tuos, kurie turi, jeigu ne dramaturgo kibirkštėlę, tai bent minimalų supratimą apie scenos vyksmą. Henriko Nagio scenai pritaikintas "Raganius" yra pavyzdys kaip tokių dalykų nereikia daryti: sceninė įtampa, užuot augusi krescendo, Henriko Nagio "patvarkyta", smuko žemyn, o į pabaigą po kelis kartus pasikartoją nereikalingi žodžiai ir posakiai scenos vyksmą visiškai sužlugdė, o talentingą aktorį Joną Kelečių, vaidinusį Gugį, pastatė labai keblion padėtin...

Visiškai tobulas tėra tik Viešpaties Dievo sukurtas pasaulis. (Ir tai žmogus yra pridavęs jame blėdžių, kurių niekaip neįstengia pataisyti). Tač, užmiršę Krėvės kūrinių spektaklio netobulumus, džiaugiamės juo ir tikime, kad ateinantį sezoną žavėsime keeliais dramos teatro pastatymais, o nesitenkimsime tik žodiniiais koncertais posėdžiuose bei spaudoje.

Marytė Žičkutė

Tuoj upės pienu tekės...

Vilijampolės rajono "Bolševiko" kolchozo zootechnikas Buivydavičius pasigyrė, kad jau ši pavasarį kiekvienam kolchozo 100 ha žemės teks po 19 galvijų, jų tarpe 11 karvių. Esą, pernai iš kiekvienos karvės buvo gauta po 3,304 litrus pieno, o šiais metais numatoma gauti dar bent po 500 litrų daugiau.

Pirmiausia, jau didis visuomeninių karvučių susipratimas, kad kiekviena jų, kaip susitarusios, duoda lygiomis pieno. O karvių, lygiai kaip ir komunistų, esama visokių. Kartais pasitaiko ir bergždžių.

1939 metais, Lietuvos nepriklausomybės metais, vidurkį imant, Lietuvos žemės 100 ha plotui teko 29 raguočiai, jų tarpe 19 karvių. Vidurkį imant, iš karvės primelždavo per 2,000 litrų pieno. Bet tada visi Lietuvos žmonės gėrė pieno, kiek norėjo, tepė sviesto ant duonos, kiek patiko, ir nesivaržydami valgė sūrius. Ir tada dar pieno tiek palikdavo, kad vien tik sviesto užsienin kas metai buvo pardudama už 48,459,000 litų.

O kaip dabar? Ar visi gyventojai pieno turi pakankamai, ar gali sviesto nusipirkti, kiek nori? Taigi, atrodo, kad susovietintoje Lietuvoje upės pradeda pienu tekėti, o karčios ašaros iš darbo žmonių akių nepranyksta — vargas didėja, skurdas auga...

Dabar daug kas pasigenda įvairios medžiagos iš Lietuvos nepriklausomybės metų ir kartu iš buvusių kovų Lietuvos valstybę atstatant. Ypač svetur gyvenant ir norint ką nors iš anų metų kovų parašyti, nesurandama anuometėjusios Lietuvos ir už Lietuvos sienų periodinės spaudos.

Vokietijos kai kurie universitetai, kai kurios įstaigos atsidėjusios rinko panašią medžiagą iš savo kaimynų gyvenimo. Buvo kas sekė, studijavo savo kaimynų politinį, kultūrinį, ūkinį gyvenimą. Ypač vokiečiams politikams, kultūrininkams ir ūkinio gyvenimo veikėjams rūpėjo rytų kaimynai: Pabaltijo valstybės, Baltarusija, Ukraina ir kiti kaimynai. Daug tokios medžiagos buvo sukaupta Karaliaučiaus universitete, nes čia veikė net atitinkamais pavadinimais įstaigos ar institutai rytams tirti. Karo metu tos medžiagos dalis buvo perkelta giliau Vokietijon, bet dalis pasiliko vietoj, o kai kas dingo bevežiojant ją iš vietos į vietą. Jos būta daug, ypač Lietuvą liečiančios, Marburgo universitete, bet ir ši biblioteka nukentėjo nuo gaisro ir ten žuvo vertingų šaltinių dalis. Jos dar galima rasti Heidelbergo, Muencheno ir kituose universitetuose.

Kadangi panašių šaltinių dabar ieško ne vien tik lietuviai, bet ir kiti, kartu ir patys vokiečiai, tai ruošiamas visos Rytų Europos literatūros ir bendrai spaudos katalogas. Neabejotinai jame bus sužymėta, kas yra iš Lietuvos ir, apskritai, iš lietuvių spaudos. Katalogo darbas jau įpusėtas. Gal šiais metais jis pasirodys. Jis bus pavadintas *Geamlkatalog der Ostliteratur Herder Institute Marburge*, o trumpai bus vadinamas GKO.

Ir dabar norimos medžiagos už atitinkamą atlyginimą galima gauti mikrokopijas. Rašas turi Pabaltijos valstybių, Baltarusijos ir Vilnijos statistikos metraščių mikrokopijas. Įdomu, kad tie metraščiai buvo išversti į vokiečių kalbą, taigi ir mikrokopijos padarytos iš tų vertimų. Suglaustai tų metraščių žiniūs siekia Lietuvos, Latvijos, Estijos nepriklausomybių pirmus metus ir baigiasi 1940 metais.

Taigi, vokiečiams rūpi ir svetimi reikalai, o mums patiems? Ypač išėivioj gyvenantiems. Kai reikia kas nors susirasti, tai tikrai sunku aptikti, nes ne visos laikraščių redakcijos išsaugojo savo archyvus. Vienintelis ir patikimiausias šaltinis pasiliko kai kurių miestų bibliotekose - skaityklose. Ten dar daug kas galima rasti. Tikrai būtų gerai, kad lietuviai, o ypač leidėjai, susirūpintų miestų knygynais ir, kaip kas gali ir moka, paveiktų miestų administracijas, kad jos skirtų lėšų lietuvių spaudai įsigyti ir ką jau turi

tinkamai išsaugoti ir apsaugoti. Rodos, kai kurie universitetai taip pat turi ką iš lituanistikos ir stengiasi dar daugiau kai ko įsigyti. Čia daug galėtų padėti tuose universitetuose studijuojantieji, o taip pat juose mokslo darbą dirbantieji - profesoriaujantieji. Ir būtų dar kas gera, tai skelbti spaudoj, kur galima gauti, kur yra senesni lituanistikos šaltiniai. Tokiais pirmoj eilėj privalėtų susirūpinti Lituanistikos Institutas Chicagoj. Deja, kažkodėl lietuviškos visuomenės iki šiol jis nesusilaukė tinkamo dėmesio ir paramos. — Iš tuščio nepripilsi! — tai ir Lituanistikos Institutas, nors kilnių idėjų vedamas, be dolerio veikti negali.

J. Vlks.

Dėkui

Vieną vakarą aklas žmogus ėjo namo lazda grabaliodamas tuo pačiu keliu, kuriuo vaikščiojo daug metų. Kiekvieną daiktą, kurį savo lazda paliesdavo, atsiminė ir gerai suvokė kelio kryptį. Bet vieną dieną buvo padarytas gatvės remontas. Akklasis keleivis negalėjo savo lazda užčiuopti buvusio šaligatvio. Vis dėlto pasisekė jam dasigauti iki tilto, kuris skyrė du miestus. Jisai atsargiai ėjo lazda barškindamas į tilto atramą. Užnugary akklasis išgirdo moteriškės balsą:

- Jūs turite keblumo?
- Atrodo, kad aš paklydau, — atsakė aklas žmogus.
- Aš taip maniau, — pasakė moteriškė virpančiu balsu.
- Aš galiu jums padėti.
- Akklasis žmogus nurodė jai savo antrašą ir ji nuvedė akkląjį iki jo namų durų.
- Aš negaliu jums tinkamai atsidėkoti, — tarė akklasis.
- Aš turiu jums padėkoti, — ji tarė tvirtu balsu.
- Aš jūsų nesuprantu, — paklausė nustebęs aklas žmogus.
- Prieš savaitę mane vyras paliko. Aš buvau ant to tilto nuėjusi nusizudyti. Kai pamatčiau jus aklą ant tilto, mano protas prablavėjo ir nutariau gyventi. Ačiū jums ir sudiev!
- Jauna moteriškė greitais žingsniais nuėjo.
- Aklas žmogus palingavo galva ir pasakė:
- Yra nelaimingesnių žmonių ir už mane! *Šepetys*

Aleksas Brinas

GENERAL CONTRACTOR

- Naujų namų statyba
- Namų remontavimas
- Vidaus įrengimai
- Garažų statyba

20 metų patyrimas
Greitas ir sąžiningas darbas

4339 S. Hermitage Ave.

FR 6-3922 LA 3-9719

Jaunieji fortepijono talentai

Muz. Antano Nako studijos rečitalis. — Vaikai ir suaugę skambina muzikos kūrinus. — Kylančios muzikinės žvaigždės. — Išskirtinos D. Blinstrubaitė, G. Trečiokaitė, J. Katelytė ir A. Sidzikauskaitė.

Vienoj amerikiečių darbininkų unijos neseniai pastatytoje gražioje ir moderniškoje Western Ave. Ballroom salėje (ir jau lietuvių atrastoje savo parengimams) įvyko kuklios mūsų kultūrinės jaunimui įstaigos — muz. Antano Nako fortepijono studijos mokinių rečitalis. Graži sekmadienio, gegužės 15 dienos popietė sutraukė didoką būrį žiūrovų — ne tik studijos mokinių tėvų, bet ir mūsų inteligentijos, kuriai rūpi jaunimo vispusiškas auklėjimas, o ypač kultūrinis bei muzikinis.

Muz. Antanas Nakas jau kelinti metai dėsto pianino pamokas mūsų tautos žiedui, lietuviškajam jaunimui. Jo mokinių tarpe yra ir visai jaunų, vos keleris metus teskaitančių vaikų, ir paauglių, ir į vyrus bei moteris besirengiančių, ir net visai suaugusių asmenų.

Rečitalis suskirstytas į tris dalis, pritaikant kiekvieną dalį maždaug pagal mokinių amžių bei išeitojo mokslo ilgį.

Taigi, pirmojoje dalyje pasirodė patys mažieji ir pradedantieji būsimieji pianistai. Kadangi viso dalyvavo apie 40 mokinių, tai neįmanoma visus smulkiau aprašyti, taigi, sustosime ilgiau tik ties vyresniojo amžiaus ir pasižymėjusiais mokiniais. Trumpai teisvardysime mažuosius koncertantus:

Algis Bubnys, Jovita Vodopolaitė, Jagna Štangenbergaitė duete su J. Vodopolaite; Kęst. Paukštys, Aušrinė Bylaitytė su Vytuliu Naku; Danguolė Ilgenytė; Rima Pakeltytė; Rūtelė Jonynaitė; Jūratė ir Ramunė Juozevičiūtės; Milda Pakalniškaitė; Marytė Švaraitė; Onutė Šmaizytė duete su Nijole Grigalauškaite; Marytė Mažeikaitė; Dalia ir Rimvyda Moskaliūnaitės (duetas); Vytulis Nakas (solo) — vis tai patys jauniausieji, iš kurių mokytojo sūnelis V. Nakas pasirodė žadęs ateityje pasivyti savo tėvą.

Kiek vyresnių mokinių tarpe pasirodė: Nijolė Ilekytė; Gražina Bražionytė; Danutė Stanišauskaitė; Irena Suvaizdyte duete su Rasa Godliauskaite; amerikietė Barbara Hooper; Aušra Poškaitytė; Irena Langytė su A. Poškaityte; Gražina Velžaitė; ta pati kartu su Gražina Paukštyte, ir šioji viena; Vytautas Damareckas; amer. Sandra Pfund; Onutė Kreivėnaitė; Danutė Vainauskaitė. Pastaroji Williams'o koncerte A minor 2-ms fortepijonams (su A. Naku) parodė gerai pažengusią techniką.

Trečiojoje dalyje Janina Katelytė ir Aldona Sidzikauskaitė dviem fortepijonais atliko S. Bacho fugą G minor. Abi jau keleris metus lavinasi muzikoje ir padariusios techninę ir muzikinę pažangą. Jovita Jurgilaitė paskambino F. Chopin'o

valsą; Rimantė Vansauskaitė — K. Čiurlionio Preliudą ir Schaum'o Paganini variacijas. Daiva Blinstrubaitė su Giedra Trečiokaite dviem fortepijonais puikiai atliko Moszkowskio Bolero. Ypatingą klausytojų dėmesį patraukė Giedra Trečiokaitė, atlikusi su mokytoju dviem fortepijonais techniškai sunkų ir gana sudėtingą Williams'o Koncertą A minor I dalį. Dideliu muzikiniu įsijautimu ir net meniškumu, prilygstančiu išbaigtiems pianistams, G. Trečiokaitė parodė savo neeilinius gabumus. Jeigu ji ir toliau dirbs, tai iš jos susilauksime ateityje geros pianistės. Janina Katelytė 2-ms fortepijonams Rubinstein'o Koncerte D minor I dalyje pasirodė taip pat turinti gerą muzikinį skonį ir toli pažengusią techniką. Tai taip pat mūsų pažiba ateityje. Toliau šlutas (vienintelis suaugęs vyras mokinių tarpe) su muz. A. Naku 2 fortepijonais atliko Saint-Saens'o Alžiro suitos 4-tą dalį, parodydamas savo muzikinį išsilavinimą, kurį, matoma, buvo pradėjęs ne šioje studijoje.

Trečiasis studijos talentas — Aldona Sidzikauskaitė gabiai atliko Rachmaninovo Preliudą Cis minor. Tai sunkus techniškai kūrinys, kurį, tačiau, koncertantė atliko švariai, gal kiek per blankiai atlikdama vietas, reikalingas ryškesnio pabrėžimo, bet, paprastai moteris šį veikalą skambindamos neatlieka jo taip, kaip atlieka vyrai pianistai... Pabaigai dviem fortepijonais (po dvi) Mendelsono maršą iš "Atalia" paskambino vyriausios ir gabiausios studijos mokinės — Daiva Blinstrubaitė, Janina Katelytė; Giedra Trečiokaite ir Aldona Sidzikauskaitė.

Šiuo koncertu muz. A. Nakas parodė kokį didelį, svarbų ir kartu sunkų darbą jis atlieka. Jo studijos reikšmė pasirodys gal už metų kitų, kai jo buvusios mokinės pradės rodytis ir reikštis kaip išbaigtos pianistės koncertantės, o kitos gal kaip solistės ir akompaniatorės. Tebūnie visų mokinių tėvų vardu išreikšta muz. A. Nakui padėka, o visuomenės vardu pagarba — už mūsų žiedo-jaunimo muzikinį lavinimą! Rečitalis visiems svečiams paliko gilų ir estetiniai malonų įspūdį. An.

Be Krėvės raštų lietuvių literatūra būtų žymiai menkesnė! Krėvės kūrybą jūs geriau suprastite perskaitę Chicago Lietuvos Literatūros Draugijos leidinį Vincas Krėvė - Mickevičius. Jo kaina \$1.00. Leidinį užsisakykite šiuo adresu:

NAUJIENOS,
1739 S. Halsted Street,

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS.

Pranas Gudas — spaudos darbininkas

PRANAS GUDAS

Gegužies 1 d. Chicago Akademiniškos Skautų Sąjungos suruošė Pranui Gudui 70 metų minėjimą — pagerbimą.

Pranas Gudas gimė 1885 m. sausio 30 d. gausioje tuo laiku Gudavičių šeimoje. Jo gimtinė yra Eržvilko valsčiuje, Tauragės apskrityje. Aukštesnįjį mokslą jis įgijo Liepojaus gimnazijoje, kurią baigęs įstojo į Kauno kunigų seminariją, tačiau, kaip ir daugelis kitų, jis neįjutė patraukimo į kunigų luomą ir po metų laiko seminariją paliko. Būdamas 21 metų (1906) J. Gudas paliko savo gimtinės krantus, kad išvengtų nemalonios ir ilgos rusų karo tarnybos, ir atvyko į Ameriką. Pradžiai čia buvo sunki ir varginga, bet jo žemaitiškas užsispyrimas padėjo nugalėti visas kliūtis. Jis rado galimybių tęsti studijas Valparaiso universitete (Ind. v.), kurį baigė B. A. laipsniu. To dar neužteko. Jis įstojo į Chicago universitetą ir čia studijavo kalbas ir literatūrą. Tuo pačiu metu išvertė į lietuvių kalbą "Don Kichotą", kuris buvo atspausdintas "Darbininke" 1922-23 m.

Baigęs mokslus, Pranas Gudas nėsimušė į aukštas amerikiečių įstaigas, nors tai galėjo daryti, bet matydamas Amerikos lietuvių padėtį, trūkumą žmonių, valdančių plunksną, mokančių lietuvių kalbą, jis pasirinko kuklią, tuo laiku mažai apmokamą, karjerą — žurnalistiką. Rašė straipsnius amerikiečių lietuviams, skatino nepalūžti ir tvirtai tikėti gražia Tėvynės ateitimi, dirbo redakcijose, taisė lietuvių kalbos klaidas, mokė kitus lietuviškai skaityti ir rašyti.

1914 m. P. Gudas buvo pakviestas redaktoriaus padėjėju lietuvių dienraštyje "Katalikas", tačiau čia jam neilgai teko dirbti, nes tuoj buvo pakviestas redaguoti "Darbininką". Pradžioje dirbo su Fabijonu Kemešiu, Dr. P. Daužvardžiu ir kt., bet netrukus šiam darbui tęsti liko vienas. Gal nė vienas redaktorius nebuvo taip gerbiamas ir mylimas savo bendrabių kaip P. Gudas. Jo nuolatinis šaltumas, ramumas ir nepranykstanti šypsena padėjo

jam gražiai sugyventi su savo bendradarbiais ir laimėti daug draugų, kas buvo įrodyta ir šiame minėjime. Nežiūrint gražaus pavasario oro, susirinko didelis skaičius jo draugų, bičiulių bei Chicago lietuvių visuomenės. Tarp gerbiamųjų jo draugų matėsi garbingi svečiai: konsulas Dr. P. Daužvardis, ALTO pirm. L. Šimutis, Dr. Dirmeikis, J. J. Bačiūnas, kuris specialiai atvažiavo iš Michigan valstybės, Jokubynas ir kt. Visa eilė jo bičiulių pasakė sveikinimo žodžius bei prisiminė praeities įvykius. Akademiniškos Skautų Sąjungos įteikė jo darbų knygą, kurioje buvo sutalpinti jo artimų draugų gauti laiški, specialiai šiam tikslui parašyti ir nuotraukos.

Pranas Gudas, pats būdamas neturtingas ir turėdamas didelę šeimą, padėjo ir padeda visiems, kam tik gali. Jo pinigais ne vienas studentas yra baigęs mokslus.

Jis yra daug paaukojęs labdarystės tikslams, o pasibaigus Antram Pasauliniam karui, buvo vienas pirmųjų, kuris pradėjo rūpintis tremtinių šelpimu. Kiek buvo galima sužinoti, jis yra išsiuntęs daugiau, negu 150 maisto ir rūbų siuntinių tremtiniams sušelpiti. Taip pat jis kas savaitę išsiųsdavo po 10 lietuviškų laikraščių į Vokietiją. Atsiradus galimybėms tremtiniams atvykti į Ameriką, P. Gudas ir čia buvo vienas pirmųjų sudarant buto ir darbo sutartis. Beveik visi, kuriems P. Gudas sudarė garantijas, buvo jam visiškai nepažįstami asmenys, tačiau jis juos globojo kaip tėvas savo vaikus, padėdamas įsikurti šiame kontinente.

Būtų galima dar daug prirašyti apie Prano Gudo nuopelnus mūsų tautai, tačiau, tikiu, kad mūsų istorikai ir visuomenės veikėjai surašys jo darbus, kurie pasiliks lietuvių istorijoje. Baigdamas noriu palinkėti Pranui Gudui dar kartą sugrįžti iš Amerikos į Laisvą ir Nepriklausomą mūsų Tėvynę Lietuvą.

— K. Bukauskas

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ

visus mokesčius čia sumokėjus

100% apdrausta

DRABUŽIAI GYDUOLĖS ir t. t.

Jūsų giminės gausna be jokių jiems išlaidų

CENTRAL PARCEL SERVICE, INC.

220 SO. STATE ST., CHICAGO Tel. WAbash 2-9354

Atdara šeštadien. iki 1:30 popiet.

"NAUJIENAS" SKAITO VISŲ SROVIŲ ŽMONĖS: DARBININKAI, BIZNIERIAI, PROFESIONALAI, DVASININKAI, VALSTYBININKAI, MOKSLENINKAI JIE ŽINO, KAD "NAUJIENOS" PADUODA TEISINGIAUSIAS ŽINIAS IR GERIAUSIAS RASTUS.

Kultūros kronika

Donelaičio pagerbimas Lietuvoje

Kovo mėnesio "Pergalės" (Lietuvos TSR Tarybinių Rašytojų Sąjungos mėnesinio organo) žiniomis daugely Lietuvos vietovių, o taip pat kai kuriuose Tarybų Sąjungos centruose, šimet buvo iškilmingai paminėta Kristijono Donelaičio 175 metų mirties sukaktis.

Lietuvių kalbos ir literatūros institutas drauge su Vilniaus universitetu suruošė K. Donelaičio kūrybos parodą, kuri buvo atidaryta kovo mėnesį.

Vilniaus valstybinio universiteto lietuvių literatūros mokslinis būrelis surengė konferenciją, skirtą K. Donelaičio kūrybai svarstyti. Skaitytų pranešimų pavadinimai: "K. Donelaitis ir tautosaka", "K. Donelaičio 'Metų' vertimas į rusų kalbą" ir "K. Donelaičio 'Metų' frazeologijos panaudojimas K. Milkiaus žodyne". Pranešimus paruošė ir skaitė studentai: Abraitytė, Kairiūkštė ir Gudaitis.

Kovo mėn. 15 d. Vilniaus Filharmonijos salėje įvyko iškilmingas vakaras, skirtas K. Donelaičio jubiliejinei datai pažymėti. Pranešimą apie Donelaičio gyvenimą ir kūrybą padarė prof. rašytojas V. Mykolaitis-Putinas. Po iškilmingos dalies įvyko koncertas, kuriame buvo skaitytos ištraukos iš K. Donelaičio "Metų".

K. Donelaičio mirties sukaktis buvo taip pat paminėta ir Maskvoje — Literatū namuose ir Sąjungos rūmų Spalio salėje. Pirmąjį minėjimą organizavo TSRS Tarybinių rašytojų sąjunga. Jame pranešimą padarė K. Donelaičio vertėjas į rusų kalbą D. Brodskis, kurio pirmasis vertimas pasirodė 1947 m., sueilnuotas iš kitų pažodinio vertimo į rusų kalbą. Kuriam laikui apsigyvenęs Lietuvoje Brodskis pramoko lietuvių kalbos ir paskutinį vertimą, kuris išėjo pastaruoju laiku, padarė tiesiog iš originalo. Sąjungos rūmų Spalio salėje įvykusiame K. Donelaičio pagerbime pranešimą skaitė prof. K. Zelinskis ir kalbėjo poetas T. Tilvytis.

Lietuvių literatūros pradininko Kristijono Donelaičio atminimui įamžinti, Klaipėdos mieste I vidurinė mokykla pavadinta — "Klaipėdos miesto Kristijono Donelaičio vardo vidurinė mokykla".

Kovo mėn. "Pergalės" numerį patalpinta V. Mykolaitis-Putinas studija "Kristijonas Donelaitis — liaudies vargų poetas". Autorius iškelia poeto angažamentą feodalų skriaudžiamai baudžiauninkijai, pabrėždamas, kad tiek pasakėčiose, tiek "Metuose" vedamasis Donelaičio kūrybos motyvas yra "užuojauta valstiečiams ir feodalų suvalės smerkimas".

Gana gausią "Archyvinę medžiagą apie K. Donelaitį" pateikia K. Doveikis, paduodamas ištraukas iš Tolminkiemio

kaimo bažnyčios aktų knygos "Ivairių patikimų žinių mano įpėdiniui" (Allerlei zuverlaessige Nachrichten fuer meinen Successor) ir iš K. Donelaičio laišku.

Jablonskio pagerbimas

LTSR Mokslų Akademijoje įvyko mokslinė konferencija, skirta žymiojo lietuvių kalbininko Jono Jablonskio 25-ųjų mirties metinėms paminėti. Konferenciją atidarė prof. K. Korsakas. Pranešimą apie J. Jablonskio gyvenimą ir jo kalbinę veiklą padarė filologijos mokslų kandidatas J. Palionis. Pranešimą "J. Jablonskis — lietuvių literatūrinės kalbos ugdytojas" skaitė liter. inst. atsak. redaktorius B. Vosylytė. Lietuvių kalbos ir literatūros inst. darbuotojas J. Lebioška konferencijoje apžvelgė J. Jablonskio santykius ir bendradarbiavimą su lietuvių rašytojais. Savo atsiminimus apie kalbininką papasakojo prof. J. Balčikonis ir prof. Z. Žemaitis.

Kovo mėn. "Pergalėje" J. Palionis savo straipsnyje "Ižymus lietuvių kalbininkas" iškelia J. Jablonskio nuopelnus literatūrinei lietuvių kalbai, pabrėždamas, kad "kalbininkų uždavinys, Jablonskio nuomone, tęsias tik atskleisti gyvosios liaudies kalbos dėsnius ir žiūrėti, kad rašančieji jų neiškreiptų, nelaužytų". Autorius sako, kad gyvas būdamas J. Jablonskis turėjo daug priešų. "Pavyzdžiui, kai klerikalai "Viltyje" pakėlė triukšmą dėl J. Jablonskio teiktojo žodžio 'dvasininkas', nes tas žodis savo skambėjimu primena 'šposininką', tai Jablonskis štai kaip jiems atsikirto: "Redakcija, matyti, nenorėtų, kad žodis kunigui pavadinti ne antruoju savo galu nebūtų panašus į 'šposininką'... Bet... bet ką padarysi kalboje su žodžiu 'dieviškas', kuris savo galūne yra panašus į 'bedievišką' arba su žodžiu 'maldingas', kuris vienu galu yra panašus į 'niekingą'?"

Vakarų Europos meno paroda

Vilniaus Valstybinis Dailės Muziejus iš savo fondinių atsargų suruošė Vakarų Europos XIV-XIX amž. italų, ispanų, prancūzų, flamandų, olandų, vokiečių, anglų dailininkų darbų parodą. Joje eksponuota apie 300 tapybos, skulptūros, grafikos bei taikomiosios dailės (baldu, fajanso dirbinių) kūrinių.

Svarbesnės knygos

Tarybinė spauda rašo, kad didelį įnašą lietuvių tautosakos rūšiavime padariusi J. Čiurlionytė, paruošdama stambiają "Lietuvių liaudies dainų" rinktinę, kurioje atspausdintos ir dainų gaidos. Knyga išėjo 1955. Turi 612 psl.

Šiais metais Lietuvoje išėjo Amerikos lietuvių rašytojo R. Mizaros romanas "Povilas Jurka". Kitas to paties autoriaus romanas "Mortos Vilkenės Divorsas" atiduotas spaudai.

11 — NAUJIENOS, CHICAGO 3 ILL. — SATURDAY, MAY 21, 1955

Reklaminė poezija

"Literatūros ir Meno" laikraštelyje, ryšium su rusų poeto Majakovskio 25-rių metų mirties sukaktimi, smarkiai užsiūpolami jaunieji pavergtos Lietuvos poetai už tai, kad jie nusigrežė nuo svarbiausių visuomeninių temų ir problemų, ir pastuko veidu į išgalvotą, banalų bei sentimentalų "bernelių ir mergelių", "jo ir jos" pasaulėlį. Ten pat purkštajama, kad pasigirdo balsų, dirbtinai skirstančių poeziją į "asmeninę" ir "visuomeninę, duodant pirmenybę asmeninei, atseit, grožinei ir filosofinei poezijai. Tai esanti gili klaida, galinti vesti tik į poezijos nuskurdinimą. Mums atrodo, kad ten tos vadinamosios "visuomeninės" poezijos nors šakėmis kabink, o asmeninė tik retkarčiais tepasirodo, ir tai į pamestinukės klumpes įsispyrusi. Bet komunistams ir tai rąstas akyse.

Kas gi yra toji raudonųjų garbinamoji visuomeninė poezija ir kuo ji pasižymi?

Atsakymas trumpas ir aiškus: ji neturi nukrypti nuo partinio principo, vadinasi, ji turi būti perdėm propagandinė, nes idėjinėje srityje komunistas baiminasi net savo šešėlio. Tai melagio savijauta. Jis ieško, kad kas nors jį paremtų. Jis paperka grafomanus, kad jo melas gražiau skambėtų. Revoliucinius ar gamybinius šūkius, surašytus eilėmis, laisvajame pasaulyje niekas nevadina poezija. Čia irgi eilėmis surašytais žodžiais kartais reklamuojamas muilas ar dviratis, tačiau tų reklamų sugalvotojai nevedinami poetais. Partinė propaganda savo, atsiprašant, poetiškumu mažą kuo skiriasi nuo muilo reklamos, tik pirmosios tikslas nepanašus į antriosios. Kuriuo atžvilgiu? O tokiu — partinė poezija mūkina ir nuodija žmogų, o muilo reklama primena jam, kad neužmirštų apsišvarinti. Todėl drąsiai galima tvirtinti, kad eiliuota muilo reklama poetiniu atžvilgiu yra kilnesnė už komunistinę. Savaimė suprantama, kad Sovietų poetai, komunistų verčiami, rašytų ir muilo reklamas. Tik vargas, kad to muilo ten amžinai trūks, nors jau giriamasi, kad pareinama į antrąjį komunistinio tarpsnį.

Vieno ko už geležinės uždangos netrūksta, tai skurdo, bet apie jį eilėraščiai ten nerašomi.

— Buvę tremtiniai, nepamirš kiti aktusiu mūrose stovyklose savo draugų bent vieną kartą netuose aukokite jiems vienos lieenos uždarbį!

Atsiūsta paminėti

Liudas Dovydenas: NAKTYS KARALIŠKIUOSE, apysaka jaunimui. Dail. V. Ignas. Išleido knygų leidykla TERRA, 3333 S. Halsted Street, Chicago 8, Ill. Tirazas 1000 egz. Spaudė Draugo spaustuė. 168 psl., kaina \$2.00. Gaunama leidykloje, lietuviškuose knygynuose, pas visus lietuviškų knygų platintojus.

Liudas Dovydenas, be jokių abejonių, yra vienas įdomiausių ir rimčiausių mūsų jaunimui literatūros kūrėjų, šita knyga, kaip ir eile ankstesniųjų: "Varpinės šuva", "Pabėgėlis Rapsiukas", "Kelionės į pievas" ir kt., vertas didelio skaitytojų dėmesio. Knygoje autorius pasakoja apie auksinę šienapiūtę Karališkių lankose, toli kažkur šiaurės Aukštaitijoje ir dviejų berniukų nuotykius tarp šienpiūvių, aplinkiniuose miškuose, čigonų tabore, po aukštu žvaigždėtu Lietuvos vasaros dangumi. Knyga parašyta gyvai, lengvu sultingu stilium, vienintėle taip vaizdžiai ir jautriai primenantį savą kraštą ir savus anapus pasilikusius žmones.

Viena knyga — vienas doleris!

Vasarą skaitykite Londone išleistas Nidos knygas. Štai jos:

1. Br. Daubaro "Dionos Bėieškant" — 124 psl. knyga, kurioje atpasakoli vienos vokiečių tės pergventi įspūdziai dabartinėje bolševikų pavergtoje Lietuvoje.
2. Vyt. Alanto "Svetimės Pagairės" — 256 psl. knyga. Novelės, apsakymai ir feljetonai.
3. M. Vaitkaus "Tvanas" — 206 psl. knyga. Senovinių amžių apysaka.
4. A. Barono "Antrasis Krantas" — 134 psl. knyga. Novelės.
5. B. Daubaro "Uždangai Nusileidus" — 120 psl. knyga. Apysaka.

Visos šios ir kitos išleisimos "Nidos" knygos užsisakomos adresu:

J. JANULAITIS

4510 So. Hermitage Ave.
Chicago 9, Ill.

ONOS ČARNECKIENĖS
MOTERŲ SALIONE
atliekami pusmetiniai sušukavimai ir visi kiti pagražinimo darbai. Prašau apsilankyti ir įsitikinti sažiningu patarnavimu.
2632 WEST 43rd STREET
BRIGHTON PARKE
CLiffside 4-2994

Vincas Krėvė priklaito visiems lietuviams!

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU
APIE JŪSŲ INSULIACIJOS PROBLEMAS
Dabar yra laikas įrengti savo namą žiemai.
Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies taktolentų ir namams materialų.
CARR-MOODY LUMBER COMPANY
3039 SOUTH HALSTED STREET
STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI
Tel.: VICTORY 2-1272

TRIJŲ ROŽIŲ ŠVENTĖ

Skardė Kmynaitė

Nado Rastenio kaip visuomenininko ir spaudos darbuotojo vardas kiekvienam Amerikos lietuviui yra žinomas. Spauda besidominti visuomenė, be kita ko, bus skaičiusi Nado Rastenio eilėraščių ir vertimų. Pastaruoju metu jis yra išvertęs taipgi ne vieną lietuvių poetų eilėraščių į anglų kalbą.

Į Baltimorę N. Rastenis atvyko 1924 metais, taigi pernai sukako 30 metų nuo jo atvykimo į tą miestą. Tai sukaktis paminėti Nadas Rastenis išleido didoką poemą, pavadintą TRIJŲ ROŽIŲ ŠVENTĖ. Šią poemą rašyti autorius sakosi pradėjęs jau 1938 metais, bet baigęs tik 1949. Kūrinį jis skiria Baltimorės lietuviams, kuriems jis yra dėkingas už iš jų patirtą draugiškumą, o taipgi ir visiems lietuviams, kurie savo tautą myli ir jos didinga praeitimi didžiuojasi.

Poemos pavadinime minimos trys rožės yra trys jaunos gražuolės lietuvaitės: Augė Linaitė, Naumė Liūnaitė ir Skardė Kmynaitė, gimusios 1035 metais ir brendusios tais laikais, kada Lietuvą valdė kunigaikštis Kūnas, Kauno pilies įsteigėjas. Šioms trimis gražuolėms besimaudant Baltijoje, jas pastebi ir susižavi jų grožiu jūrų dievaitis Bangpūtys. Pasigrobes jas Bangpūtys nusigabena į savo pilį jūrų dugne ir verčia visas tris būti jo žmonomis. Gražuolės nesutinka ir ima maldauti dievą Perkūną jas išvaduoti. Perkūnas trenkia į Bangpūčio pilį, o trys išsivadavusios lietuvaitės laimingai išplaukia į krantą. Po ilgų nuotykių ir klajojimų jos pagaliau grįžta savo gimtinėn, kur jų jau laukia jų garbei suruošta didžiulė šventė.

Knyga yra didoko formato, gerame popieriuje įrišta į kietus viršelius ir išoriniai pakankamai patraukli. Šią ilgoką, 148 puslapių poemą iliustravo patsai autorius. Tarpe iliustracijų yra ir trijų poemose apdainuotų gražuolių spalvoti piešiniai, bei autoriaus portretas, kurį piešė Jonas C. Nor-

kus. Išleido autorius. Kaina \$5.00. Lengvų eiliuotų pasiskaitymų mėgėjui ši knyga bus gana įdomi. K. Šuoja

PAMINKLAS T. G. MASARYKUI

Gegužės 28 ir 29 dienomis Chicagoje gyveną čekų kilmės amerikiečiai pagerbs žymų Čekoslovakijos valstybininką ir politiką bei mastytoją Tomą G. Masaryką. Gegužės 28 d. atitinkamos iškilmės vyks Mortono aukštesniosios mokyklos auditorijoje, 23rd St. ir Austin Ave., Cicero, Ill.

Chicago universitete bus atidengtas Masarykui dedikuotas simbolinis bronzos paminklas, kurį pagamino žinomas čekų kilmės skulptorius Albin Polašek.

Masaryko reikšmės iškelimu norima pabrėžti čekų tautos draugingumą Amerikai bei priminti, kad Pragoje viešpatuoja Maskvai parsidavusi vyriausybė.

Iškilmių prezidiumą sudaro čekų organizacijų, bažnyčių ir spaudos vadovybė.

KARIAMS SKIRTAS PAŠTO ŽENKLAS

Pašto departamentas gegužės 21 d. išleidžia 3 centų vertės pašto ženklą, kuris skiriamas ginkluotųjų JAV pajėgų rezervui pagerbti.

Generalinis paštų viršininkas Arthur E. Summerfield naujojo ženklo išleidimo proga pareiškė: "Šis ženklas primins, kokį svarbų vaidmenį vaidina ginkluotųjų pajėgų rezervas mūsų krašto gynyboje".

Vinco Krėvės kelionė į Maskvą vaizduojama "Pagundoje". Ši įdomų aprašymą ir V. Mykolaičio, V. Maciūno, A. Seno straipsnius apie Vinco Krėvės kūrybą, rasite knygoje — Vincas Krėvė Mickevičius. Jos kaina \$1.00.

Užsakymus adresuokite:
NAUJIENOS
1739 S. Halsted Street.

Prie "Naujienu" kai nriprasi —darba, žinia —viską rasi.

Planetariumo sidabrinė sukaktis

Kalbės Nobelio premijos laureatas Dr. H. C. Urey

Birželio mėn. pradžioje Chicago Adlerio vardo planetariumas, kuris stovi ant Michigano ežero kranto ties Roosevelt Road, švęs 25 metų sukaktį nuo tos datos, kai planetariumas buvo perduotas miesto žinion. Iškilmių proga birželio 9 d., 8:30 val. vak., planetariume kalbės Chicago universiteto branduolinių studijų instituto chemijos profesorius Dr. Harold C. Urey, kuris 1934 metais laimėjo Nobelio premiją už vandenilio sunkiojo izotopo deuteriumo atradimą. Dr. H. C. Urey yra daug prisidėjęs prie atominės bombos pagaminimo. Daug dirbęs taip pat žemėje vykusių klimato pasikeitimų ir geologinių liekanų tyrinėjime.

Sukakties proga planetariume užprojektuoti restauracijos darbai, kurie kainuos \$265,000. Bus patobulintas dangaus kūnų fotografavimo kambarys, visatoje pasireiškiančių garsų užfiksavimo laboratorija ir kt.

NEW IDEA IN STORM-SCREEN DOORS

CLEVELAND, OHIO — Latest improvement in aluminum combination doors is one featuring a compartment inside the kick-plate for storage of screen or storm panels. Aptly named "KANGAROO," the new door saves time and effort on seasonal change-over from storm to screen, and eliminates storage problems. It is manufactured by The Weather-Proof Co., here and sold exclusively by lumber and hardware dealers.

NOW AT SOLTIS FURNITURE

**HIGH in QUALITY
LOW in COST**

**"THRIFTLINE 36"
GAS RANGE**

• Constructed with finest material and workmanship usually found only in Customline ranges—the small price will astound you.

Simply, but beautifully designed to add to the charm of your kitchen. Has oven heat control, automatic top burner lighting, extra large 17½" wide "EVEN-ACTION" oven, drawer type broiler, and takes only 36" of floor space.

**SOLTIS HOME APPLIANCES
AND FURNITURE**

2647 West 51st Street HEmlock 4-7095
OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS